

TOOLKIT VOOR VRIJWILLIGERS

in het taalonderwijs

Mede gefinancierd door het
programma Erasmus+
van de Europese Unie

In deze toolkit
vind je

Welkom

Welkom	4
Rollen en taken	5
Doe het niet alleen	7
Skills en kwaliteiten	8
Zelfreflectie	10

Algemene principes

Ik ben geen leraar	13
Nuttige skills voor vrijwilligers	14
Fouten corrigeren en feedback	15
Diverse leerders diverse aanpak	16
Een veilige omgeving	17

Context voor vrijwilligerswerk

Leraars helpen in de klas	20
Conversatieklas	24
Trips en wandeltochten	30
Groepsactiviteiten	34
Individuele begeleiding	37

Achtergrondinformatie

Reflectie en opnieuw bekijken	42
Participatory pedagogy en vrijwilligers	45
Multilingual pedagogy	46
Bronnen, websites voor verder onderzoek	47
Legal framework Flanders	48
Migratie en vluchtelingen	50

Leraars helpen in de klas

24

Conversatieklas

Groepsactiviteiten

34

37

HOE HELPEN VRIJWILLIGERS *bij het taalonderwijs voor vluchtelingen*

20

- Dankzij de hulp van vrijwilligers kan een leerkracht zich met de hele klas bezighouden. De leerkracht krijgt tijd en ruimte om zich met taalkwesties en gedragsproblemen bezig te houden, die hem kunnen helpen bij de lesvoorbereiding.
- Vrijwilligers kunnen ook helpen bij het echte lesgeven. Buiten de les kunnen ze conversatieklassen leiden, extra muros activiteiten doen of helpen als buddies of privéleraars. Al deze activiteiten geven studenten de kans om meer te spreken, luisteren, lezen en schrijven in allerlei authentieke, dagelijkse contexten (zie hieronder voor meer).
- Soms hebben vluchtelingen niet de mogelijkheid om professionele lessen te volgen. Vrijwilligerswerk is dan hun enige kans. Ook al kan vrijwilligerswerk een les niet vervangen, het helpt de studenten op weg en kan een brug vormen naar formeel onderwijs.
- Je mag de inzet en warmte van vrijwilligers niet onderschatten. Via de lessen kunnen vluchtelingen relaties opbouwen, er wordt naar hen geluisterd, ze voelen zich ondersteund. Het kan hen op weg helpen om nieuwe kansen aan te boren, om van nieuwe diensten en steun gebruik te maken. Vrijwilligers zijn misschien de eerste mensen die vluchtelingen tegenkomen. Vrijwilligerswerk is op die manier een warm aanspreekpunt voor nieuwkomers. Het contact tussen de vrijwilligers en de nieuwkomers kan een verschil maken.

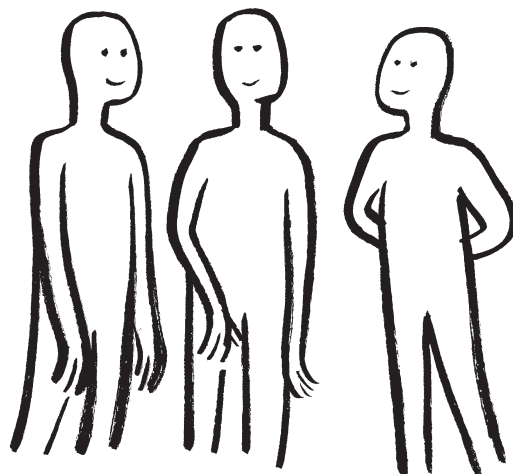

Trips en wandeltochten

30

Individuele begeleiding

WELKOM

je hulp maakt een wereld van verschil

Welkom in de toolkit voor vrijwilligers. Wil je werken met vluchtelingen in de buurt? Geweldig! Deze gids is bestemd voor wie er zijn tijd en energie in wil steken. De focus ligt op het taalonderwijs, want het is een belangrijk domein en praktische hulp kan een verschil maken.

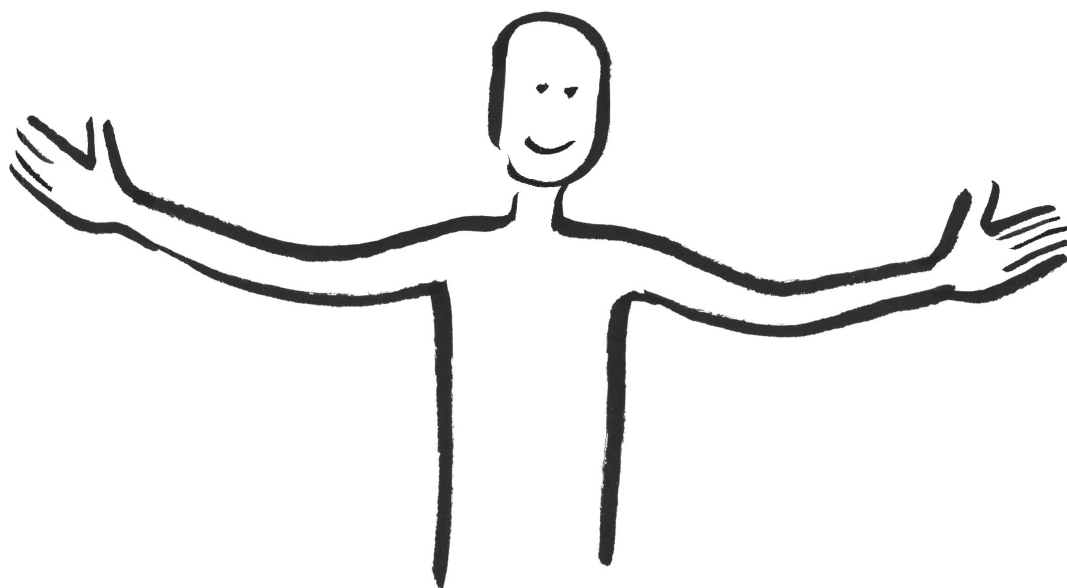
Waarom taalonderwijs? Vluchtelingen worden met heel wat problemen geconfronteerd in hun nieuwe land en de nieuwe taal/talen leren is een topprioriteit. Ze hebben de taal nodig om zich te kunnen verplaatsen, om netwerken uit te bouwen en om zichzelf te kunnen uitdrukken. Professionele leerkrachten zijn belangrijk, maar een taal leer je niet alleen in de klas. Hoe meer kansen een taalleerder heeft om te oefenen, hoe beter. Dit betekent dat gesprekspartners bijzonder waardevol zijn in het taalverwervingsproces. Vrijwilligers zijn hier en op andere domeinen van onschatbare waarde.

De toolkit richt zich tot bestaande en nieuwe vrijwilligers, die niet goed weten hoe ze aan de slag moeten. De gids behandelt verschillende contexten: helpen in de klas, hulp bij activiteiten buiten de klas, 1-2-1 hulp en buddying. We richten ons tot vrijwilligers die in een organisatie werken en tot zij die iets willen doen met vrijwilligers. De gids is voor erva-

ren vrijwilligers, compleet nieuwe vrijwilligers en iedereen ertussenin. Kortom, het is een gids voor iedereen die op vrijwillige basis tijd wil schenken om het taalonderwijs van vluchtelingen te ondersteunen.

De gids is gebaseerd op en geïnspireerd door onderzoek in taalonderwijs en vrijwilligerswerk in Europa. Het onderzoek heeft verschillende methodes uitgelicht die vrijwilligers gebruiken om het taalonderwijs te stimuleren en staat stil bij de efficiëntste manieren om vrijwilligers in te zetten.

We hopen dat de oefeningen, hulpmiddelen en ideeën in dit boek je zullen helpen om het beste te maken van je vrijwilligerswerk, zodat je je optimaal kunt inzetten. We doen dit door de kwaliteiten en vaardigheden van een goede vrijwilliger te bespreken met de input van leraars en studenten. Je krijgt een overzicht van nuttige basiseigenschappen van taalonderwijs. Je vindt ook gelegenheid voor zelfreflectie over je aanpak, vaardigheden en handelingen die je steeds van pas kunnen komen om nog beter te worden. Bovendien bevat de toolkit innovatieve ideeën voor activiteiten die we verzameld hebben uit de praktijk in heel Europa.

Wat doe je...

ROLLEN EN TAKEN

Er zijn zoveel verschillende manieren om taalleerders te ondersteunen als vrijwilliger. Grosso modo kan je een onderscheid maken tussen rollen binnen en buiten het formele onderwijs. De lijst met rollen hieronder helpt je om een keuze te maken.

Vrijwilligers in de klas

In ons onderzoek vonden we heel wat verschillende manieren waarop vrijwilligers in Europa taalleerkrachten in de klas kunnen helpen. Vrijwilligers kunnen zich tot één rol beperken of ze kunnen op een verschillende manier hun ding doen afhankelijk van de les.

Vrijwilligers als tutors

Sommige leraars gebruiken vrijwilligers om individueel met de studenten te werken of in kleine, afzonderlijke groepen, terwijl de leraar met de rest van de klas bezig is. Dit kan interessant zijn als een of twee studenten speciale behoeften hebben, die de groep niet heeft. De vrijwilliger kan zich ook intensief bezighouden met elke student afzonderlijk. Ze kunnen zich dan concentreren op specifieke taken zoals lezen, spreken of iets anders. Ze kunnen ook zien hoever elke student staat. Deze taak is uiteraard niet voor elke vrijwilliger weggelegd.

Vrijwilligers als deelnemers (met erg goede kennis van de taal)

De vrijwilligers nemen deel aan de klasactiviteit zonder te weten waarover het gaat. Dit kan helpen om een band te scheppen tussen de vrijwilligers en de studenten. Doordat de vrijwilliger de taal goed kent, kan hij de instructies goed begrijpen en op die manier de anderen helpen.

Vrijwilligers als assistenten

Sommige landen, zoals Denemarken, hebben professionele, betaalde assistenten, maar in de meeste Europese landen gebeurt dit door vrijwilligers. De vrijwilligers kunnen stagiairs zijn of gepensioneerde leraars. Zij helpen de leerkracht met de les, wat begeleiding kan zijn, toezicht, fouten corrigeren en noem maar op. Zij kunnen zelfs betrokken worden bij de lesvoorbereiding.

Vrijwilligers als extra hulp op een bepaald vlak (niet direct verbonden met de taalverwerving)

Heel wat vrijwilligers maken de les mogelijk door in te springen op andere vlakken, zoals kinderopvang of administratie. Ze zijn dan misschien niet direct betrokken bij de les zelf, maar zonder hun hulp zouden bepaalde mensen geen les kunnen volgen.

Vrijwilligers in extra muros activiteiten

Vrijwilligers worden ook ingezet voor extra activiteiten. Samenwerking tussen leerkracht en vrijwilliger speelt in het voordeel van de studenten. Zo kan een leraar bepaalde studenten aan een vrijwilliger toevertrouwen die bepaalde activiteiten leidt buiten de klas. De vrijwilliger kan bijvoorbeeld dingen voorbereiden die aansluiten bij wat de studenten leren in de klas. Voorbeelden hiervan zijn:

Vrijwilligers begeleiden of organiseren trips voor studenten

Omdat we weten dat taalverwerving niet alleen in de klas plaatsvindt, kunnen trips interessant zijn. De namen leren van fruit in een boek is één ding, maar vruchten kopen op de markt is wat anders. De weg leren uitleggen in de klas is leuk, maar is het niet leuker om het uit te proberen op straat en in de metro? Vrijwilligers kunnen hier zeker bij helpen; ze kunnen het eventueel zelf organiseren.

Vrijwilligers als buddies

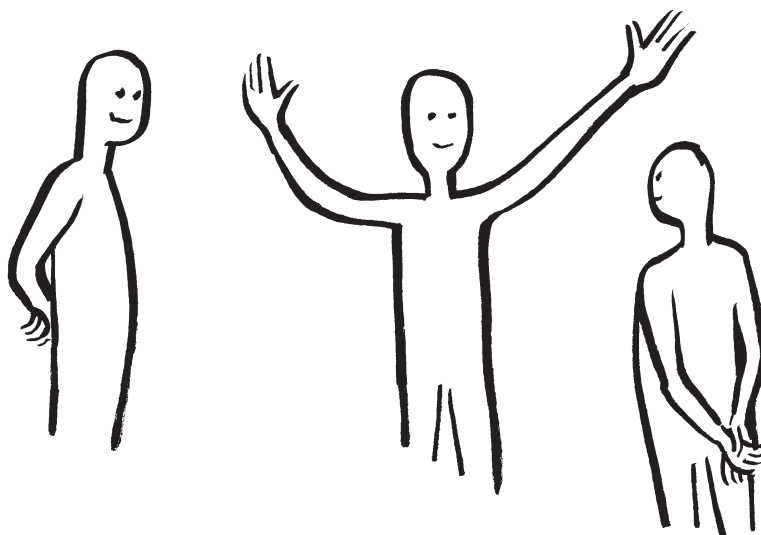
Buddies spelen in heel wat projecten een belangrijke rol. Vrijwilligers en vluchtelingen worden in het begin aan elkaar gekoppeld en ze spreken daarna zelf met elkaar af. Soms is er begeleiding voor iedereen, soms gebeurt het in koppels. Een taal leren is niet altijd het belangrijkste in dit verband, maar de buddy blijft een belangrijke partner. Een geduldige luisteraar is belangrijk voor iedere taalleerder.

Vrijwilligers in verenigingen of sportclubs

Vrijwilligers in een vereniging of sportclub zijn ideaal om studenten in het begin welkom te heten. Deelnemen aan activiteiten in een sportclub of een tuinproject is leuk. De deelnemers bouwen nieuwe relaties uit en ze krijgen de kans om hun nieuwe taal te oefenen. Al bij al zijn gemeenschappelijke interesses, talenten of passies een geweldig uitgangspunt om te converseren en banden te maken, ongeacht het taalniveau. Vraag aan leerkrachten om studenten door te verwijzen. Nog beter is het om het ijs te breken als de leerkracht een vrijwilliger kan uitnodigen om over de club of activiteit te spreken.

"Ik heb echt genoten van vrijwilligerswerk. Ik ontdekte een manier van zijn en leren samen. Dat was heel bijzonder-buitengewoon genereus, het overtrof mijn stoutste verwachtingen."

**Vrijwilliger,
Verenigd Koninkrijk**

Waar kan je inspringen als vrijwilliger: **DOE HET NIET ALLEEN**

Doe het niet alleen en probeer het wiel niet uit te vinden. Sluit je aan bij anderen om er meer uit te halen en samen de uitdaging aan te gaan.
Er zijn heel wat voordeel verbonden aan organisaties.

Werken met vluchtelingen kan voor moeilijkheden zorgen en het is best mogelijk dat je erdoor overdonderd bent. Vrijwilligers worden omringd door professionals: sociaal assistenten, veiligheidsagenten, administratieve medewerkers, begeleiders,... Als vrijwilliger kun je hen iets anders bieden. Je bent geen professional. Bijgevolg kunnen vluchtelingen je van alles en nog wat vragen. Het is boeiend om mensen te helpen met problemen, zeker als je denkt dat jij de enige bent die dat kan doen. Het kan de moeite waard zijn, maar het kan ook tegenvallen als je het niet meer aankunt. Dit is ontgoochelend en frustrerend voor iedereen. En het is zeker niet dat wat je in je hoofd had toen je als vrijwilliger begon.

Wie lid is van een groep of organisatie, staat er niet alleen voor en het risico op een burn-out is zodoende beperkt. Heel wat organisaties hebben een vrijwilligersbeleid uitgestippeld met richtlijnen en specifieke taken. Grotere organisaties hebben zelfs een vrijwilligerscoördinator die je kan adviseren en helpen. Hulp vanuit een organisatie is niet alleen goed voor jou, maar ook voor de mensen die je wilt helpen. En er staat altijd iemand klaar om je te vervangen als het nodig is.

Probeer een leuke organisatie te vinden waar je achter staat. In de meeste Europese landen zijn heel wat gouvernementele en niet-gouvernementele organisaties waaruit je kunt kiezen.

Zelfs als je niet graag voor een organisatie werkt, is het niet goed om alleen te blijven. Zoek soulmates, collega's of vrienden en vorm een groepje vrijwilligers om vluchte-

lingen te helpen bij het leren van een taal. Als iemand niet kan, staat er iemand anders klaar en je kunt mekaar altijd bijstaan als er moeilijke situaties zijn.

Soms kun je meewerken met een organisatie en toch jezelf blijven, maar je kunt gebruikmaken van hun diensten en ervaring. Zo krijg je toegang tot lokalen, de printer, contactpersonen. Als je je eigen idee wilt volgen, maar je beschikt niet over de middelen, stap dan naar een organisatie. In sommige gemeenten kun je ook terecht voor hulp.

Hieronder vind je contactgegevens van organisaties waar je je kunt inzetten als vrijwilliger voor het leren van een taal.

"Ik heb deze nieuwe taal nodig om een nieuw leven op te bouwen, nadat mijn vorige leven was vernietigd."

Cursist, Duitsland

SKILLS EN KWALITEITEN

voor wie werkt met vluchtelingen bij het leren van een taal

Voordat we praktische zaken bekijken, staan we even stil bij enkele algemene attitudes van een goede vrijwilliger. Iedereen kan een vrijwilliger worden, zolang je betrouwbaar, empathisch, vriendelijk en respectvol bent. In de loop van ons onderzoek hebben we met leraars, taalleerders en vrijwilligers gepraat over 'best practice' – attitudes en gedragingen die van een echte vrijwilliger verwacht worden. Je kunt ze ontwikkelen voor je aan de slag gaat met taalleerders. Je kunt er ook op terugvallen terwijl je als vrijwilliger werkt.

Je zult waarschijnlijk al over heel wat persoonlijke kwaliteiten beschikken die van jou een empathisch persoon en taalexpert maken. In punt X geven we meer gedetailleerde informatie over hoe je je het best kunt inzetten. Maar de attitude tegenover vluchtelingen, taalleerders en het leerproces heeft impact op alles wat je doet. Het is dus een goed begin.

De Raad van Europa Toolkit heeft enkele waardevolle inzichten, die goed aansluiten bij deze toolkit:

www.coe.int/en/web/language-support-for-adult-refugees

Warmte en empathie

Een nieuwe taal leren kan stress met zich meebrengen. Leerders voelen zich blootgesteld, zeker als anderen hun taal niet begrijpen en er geen veiligheidsnet is. Naar een nieuw land migreren is op zich al stressgebonden, wat de omstandigheden ook zijn, en het is een erkende mentale stressfactor. Er is maar één antwoord: wees zo vriendelijk mogelijk en empathisch als studenten het moeilijk hebben.

Stress kan een obstakel vormen bij het leren, omdat de student zich minder inzet en niet gauw uit zijn comfortzone komt. Door vriendelijk te zijn, kun je alvast heel wat van die stress wegnemen. Je moet wel authentiek overkomen – niet iedereen kan elke minuut van de dag glimlachen – maar het helpt wel degelijk als je warm, open en bereikbaar bent. Stiltes en communicatieproblemen doen er minder toe als de studenten zich op hun gemak voelen bij jou.

Vertrouwen

Vertrouwen en consequentheid zijn cruciaal als je als vrijwilliger mensen wilt helpen bij het leren van een nieuwe taal. Een betrouwbare vrijwilliger toont de studenten en de collega's dat je hen en hun vak au sérieux neemt. Het is geweldig als je een langere periode kunt werken (enkele maanden of ten minste de periode die je overeengekomen bent). Rela-

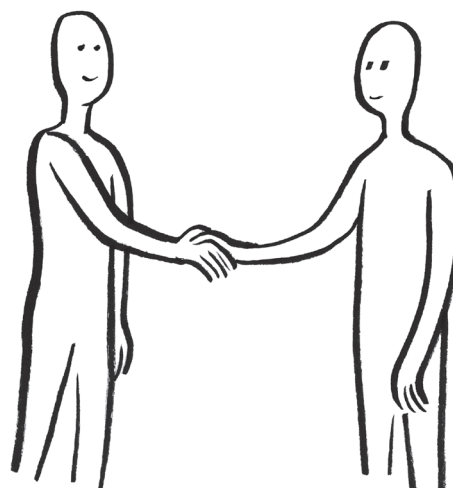
ties opbouwen vraagt tijd voordat je goed vertrokken bent en de voordelen komen pas later.

Voor nieuwe vluchtelingen is de regelmaat van hun bijeenkomsten belangrijk, omdat het hen een wekelijkse structuur biedt. Als je een afspraak mist, breng je collega's en/of studenten dan op de hoogte, zodat ze er rekening mee kunnen houden. Het belangrijkste is dat je goed communiceert met de mensen met wie je als vrijwilliger werkt.

Respect

Mensen die asiel zoeken of de vluchtelingenstatus hebben, hebben vaak zware en traumatische ervaringen achter de rug. Het is belangrijk dat ze zich veilig voelen op plaatsen die ze goed kennen en waar ze gerespecteerd worden. Hieronder staan nog enkele belangrijke punten die je nooit uit het oog mag verliezen.

De mensen met wie je werkt, zijn volwassenen met hun eigen levenservaring, levenswijshouding, kennis en vaardig-

heden. Het kan best zijn dat zij leren, maar jij leert ook van hen. Jij hebt taalkennis (en een heleboel andere dingen) en de studenten hebben dingen die ze jou kunnen leren. Door dit aan bod te laten komen, creëer je een warme, inclusieve leeromgeving waarin iedereen zich gewaardeerd voelt.

Het is goed om aan de volgende woorden te denken: Een beginnende spreker is niet een beginnende denker. Lach mensen nooit uit omwille van hun taalniveau. Dit betekent ook dat het lesmateriaal aan hun leeftijd aangepast is. De taal mag niet te eenvoudig zijn, maar ideeën en thema's kunnen complex zijn. Het is handig om de talenten en sterke punten van een student te zien, zodat ze doorhebben dat je naar de hele persoon kijkt en niet alleen naar hun beginnersniveau. Discussiëren over interessante dingen is erg motiverend voor studenten. Wees dus benieuwd naar hun interesses en hobby's. Een conversatie is veel natuurlijker als je een interessant onderwerp hebt.

Respect kun je ook laten zien in verband met het leren zelf. Taalleerders voelen zich gerespecteerd als ze kunnen praten over wat ze leren en hoe.

Het is van vitaal belang om de waarden en cultuur van de leerders te respecteren en er niet vanuit te gaan dat je alles daarover weet. Vluchtelingen zijn geen homogene groep; ze komen van verschillende plaatsen met verschillende socio-economische achtergrond, ze hebben een verschillend statuut en spreken een heleboel formele en informele talen. Het is goed om daarover vragen te stellen. Moedig ze ook aan om jou te ondervragen.

Zelfkennis en kritisch bewustzijn

Zelfkennis is nuttig bij het opbouwen van een positieve relatie met vluchtelingen. Sta even stil bij je vooroordelen en je eigen positie tegenover vluchtelingen. Het kan goed zijn dat je nog nooit een vluchteling ontmoet hebt en dat je met een hoop ideeën zit over hoe ze zijn. Je blinde vlekken erkennen kan je helpen om met hen te werken. Voortdurende kritische reflectie, kennis van hun sociopolitieke achtergrond en vormen van racisme zullen je relatie verbeteren. Achtergrondliteratuur over deze onderwerpen vind je achteraan in deze toolkit. Voor nog meer info over macht en privileges zie:

<http://neweconomyorganisers.org/wp-content/uploads/2016/02/NEON-Power-and-Privilege-Guide.pdf>

(Kijk ook op pagina X voor meer info over een veilige omgeving voor de studenten en voor jezelf.)

"Als je naar hier gekomen bent om me te helpen, dan verspil je je tijd, maar als je hier bent om met mij door het leven te gaan, laten we dan samenwerken."

**Lilla Watson,
activist aboriginals**

ZELFREFLECTIE

voordat je begint

Je wil werken als vrijwilliger bij het leren van een taal? Geweldig. Hieronder staan enkele punten om over na te denken voor je begint. Hoe zit het met je motivatie? Hoe groter je motivatie, hoe makkelijker je een job zult vinden die bij je past. De volgende overwegingen helpen je om hulp te bieden gebaseerd op solidariteit en respect.

“Ik werk als vrijwilliger omdat ik vluchtelingen wil helpen...”

Concentreer je eerst en vooral op solidariteit in plaats van op hulp. Solidariteit betekent dat je de mogelijkheden, de autonomie en de waardigheid van vluchtelingen erkent en ook dat je op de hoogte bent van hun problemen. Solidariteit betekent dat je aan hun kant staat op hun vraag.

Door vluchtelingen te helpen bij het leren van een taal kun je iets waardevols aanbieden. Het kan een groot verschil vormen voor de vluchtelingen, maar ze hebben nog andere problemen. Het is goed dat je wil helpen – daarvoor doe je het ook – en het is belangrijk dat je je limieten kent. Dat is zeker het geval als je buiten een organisatie werkt en op minder steun kunt rekenen (zie ook 1.5 Blijf niet alleen). Het is onmogelijk om alle problemen op te lossen die taalleerders hebben. Voor meer info over hoe je vluchtelingen zo veilig mogelijk kunt helpen, zie 2.5 Veiligere plaatsen.

“Een taal vloeiend spreken betekent ook dat je in staat bent om je rechten te bepleiten en voor jezelf op te komen. Alleen als je zelf spreekt, zul je in staat zijn om je doel te bereiken.”

Cursist, Oostenrijk

“Ik heb vrije tijd”

Het is fantastisch als je gemotiveerd bent. Tijd hebben is een must. Als je niet zeker bent of je genoeg tijd hebt om langere tijd te werken, zoek dan eenmalige of korte activiteiten. In het algemeen kun je stellen dat je om een taal te leren vertrouwen moet opbouwen bij de studenten om een goede leeromgeving te scheppen (zie ook 2.5 Veiligere plaatsen). Als men niet op je kan rekenen en afspraken op het

laatste moment afzegt, ben je misschien meer een last dan een hulp.

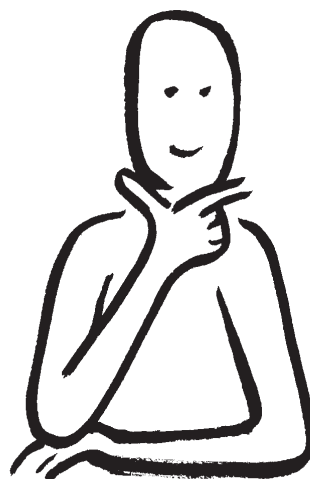
“Ik wil mijn lesgeven verbeteren”

Als je een leraar wil worden, kan vrijwilligerswerk je de kans geven om met een leraar samen te werken en ervaring op te doen. Leraars kunnen je misschien helpen om te slagen of om werk te vinden.

We raden je niet aan om als vrijwilliger een klas te leiden. Een taal onderwijzen vraagt heel wat ervaring en expertise. In een land met betaalde leerkrachten kunnen vrijwilligers die klassen leiden de sector ondermijnen en tot minder subsidies leiden. Soms is het echter zo dat vluchtelingen geen andere mogelijkheid hebben om les te volgen en in dat geval kunnen vrijwilligers die leemte opvullen.

“Ik wil de integratie steunen...”

Mensen helpen met de nieuwe taal is een geweldig hulpmiddel om hun kansen te verhogen – ze zullen gemakkelijker vriendschappen opbouwen, zinvoller werk vinden en zich gemakkelijker integreren in het openbaar leven. Integratie komt niet van één kant en als vrijwilliger heb je de kans om de vluchtelingen beter te leren kennen en te leren

hoe ze leven. Een beter begrip van gewoontes en gebruiken, waarden en tradities leidt tot een betere verstandhouding. Toon alsjeblieft respect voor andere levensgewoonten en waarden. Jouw taak is om het mensen mogelijk te maken hun leven te leiden, niet om te beoordelen hoe ze leven.

Je spreekt verschillende talen en je wil je kennis delen van het taalverwervingsproces

Taallearners kunnen uitstekende vrijwilligers worden! Je hebt het leerproces goed door en je kunt anderen inspireren. Het is echter goed om te weten dat er heel wat verschillende studententypes zijn (zie 2.3) met verschillende leerervaringen, motivatie en behoeften (zie 1.4 Skills en kwaliteiten van een goede vrijwilliger). Je kunt erg goed zijn in talen. Maar wat voor jou werkt, werkt niet noodzakelijk ook voor andere studenten met een verschillende achtergrond.

Ik wil mijn tijd zinvol doorbrengen...

Komt in orde!

Ik ben nieuwsgierig naar mensen met een andere cultuur...

Interesse voor de mensen met wie je werkt, is een prima uitgangspunt bij het leren van talen. Je luisteren en je vragen

zullen de studenten helpen bij het spreken. Natuurlijk moet je een goed evenwicht vinden: respecteer de privacy van je studenten en denk na over de vragen die je stelt. Als studenten niet graag spreken over bepaalde dingen, zoek dan andere minder persoonlijke onderwerpen (zie ook 2.5 Een veiliger omgeving).

DE EERSTE ONTMOETING

met een vrijwilligerscoördinator of leraar

Als je een leraar gaat helpen in de klas of in een organisatie wil werken, zul je waarschijnlijk een gesprek hebben met de leraar en/of de coördinator. Er zijn enkele belangrijke dingen die je dient te weten voor je begint. Hieronder staan enkele vragen die je kunt stellen.

Vragen

- Hoeveel tijd moet ik besteden aan mijn vrijwilligerswerk?
- Hoelang duurt de opdracht?
- Is er een opleiding of introductie voor vrijwilligers?
- Zijn er mensen die ons begeleiden en zijn er momenten voor reflectie binnen de organisatie?
- Zijn er opleidingen met de leraar?
- Wat moet ik voorbereiden voor elke les of sessie?
- Wat verwacht je van mij?
- Hoe word ik voorgesteld in de klas?
- Moet ik met dezelfde groep studenten werken?
- Krijg ik een certificaat na mijn opdracht?

Vragen die je zelf kunt beantwoorden voor je begint te werken

- Waarom wil ik als vrijwilliger werken?
- Is er iets dat ik met mijn vrijwilligerswerk wil bereiken?
- Welke ervaringen, skills en kennis kan ik overbrengen?
- In welke context zou ik graag werken?
- Welke rol zie ik voor mezelf?
- Hoe lang kan ik me inzetten?
- Hoeveel tijd kan ik elke week besteden aan mijn vrijwilligerswerk?
- Wanneer ben ik beschikbaar?
- Hoe kan ik de studenten nog meer helpen?
- Do I have any other resources that I could contribute to help language learners?

Hulp bij taallessen

Algemene principes

In dit hoofdstuk geven we skills en tips die je in verschillende contexten kunt gebruiken – in de klas en erbuiten. Als je hulp nodig hebt voor specifieke situaties ga dan naar hoofdstuk 3.

IK BEN GEEN LERAAR

Hoe kan ik echt helpen?

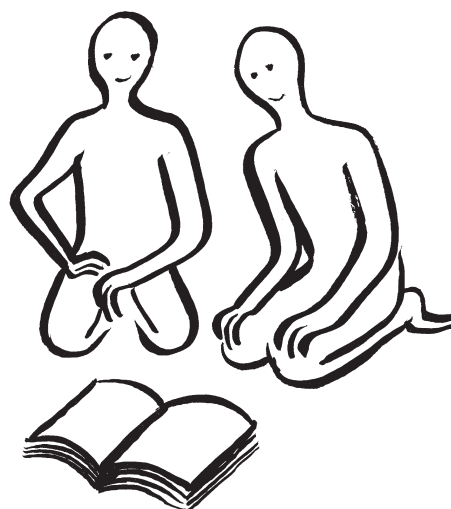
Niemand verwacht van een vrijwilliger om zich als een leraar te gedragen en grammaticaregels uit te leggen, enz. Zelfs zonder echte kennis van het leerproces kun je studenten echt wel helpen. Je relationele vaardigheden en je persoonlijke kwaliteiten die in het eerste hoofdstuk staan (zie 1.4) zijn belangrijker dan taalkwesties.

Hieronder staan enkele van de vele dingen die je als vrijwilliger kunt doen.

- *Vrijwilligers zijn authentieke taalgebruikers*
Vrijwilligers hebben heel wat te bieden door hun levenservaring en interesses met de studenten te delen. Als het klikt met de studenten, wordt de conversatie veel aantrekkelijker. Leerders zijn meer op hun gemak en ze willen echt praten, wat goed is voor het leerproces. Onderwerpen zoals jobs, hobby's, school en familie zijn een vruchtbare voedingsbodem voor interessante gesprekken.
- *Met vrijwilligers kunnen we meer spreken*
Hoe meer studenten kunnen oefenen, hoe meer ze zich op hun gemak voelen in de taal. Door met vrijwilligers te werken in en buiten de klas, hebben studenten meer kansen om de taal in te oefenen (spreken en schrijven). Vrijwilligers moedigen hen aan om te spreken, goed te luisteren en feedback te geven.
- *Vrijwilligers geven feedback en corrigeren*
Vrijwilligers kunnen feedback geven door eerlijk te zeggen wat ze al dan niet begrijpen. Ze kunnen ook vragen beantwoorden in verband met spelling en dergelijke (zie Fouten corrigeren en feedback).
- *Vrijwilligers helpen om een veilige omgeving te creëren*
Mensen leren het best als ze zich veilig en op hun gemak voelen en gesteund worden door andere mensen. Vrijwilligers kunnen helpen om een positieve sfeer te creëren met gezelligheid, aanmoedigingen, vriendelijkheid en positieve feedback (Zie 2.5 Een veiliger omgeving).
- *Vrijwilligers helpen door te herhalen*
Als je in een klas zit of iemand helpt, is het zinvol om de cursus te herhalen. Herhaling en oefening zijn essentieel. Je hoeft geen (nieuwe) grammatica uit te leggen. Vraag gewoon wat ze geleerd hebben in de cursus.
- *Vrijwilligers helpen met de uitspraak*
Je kunt studenten helpen met hun uitspraak door zelf de goede uitspraak te geven en met feedback (zie Fouten corrigeren en feedback).

“Elke vrijwilliger brengt een nieuw dialect in het klaslokaal. Dat is soms moeilijk te begrijpen, maar dat is uiteindelijk wat we moeten leren. Het verschil met de buitenwereld is dat de vrijwilligers veel geduldiger zijn met mij. ”

**Cursist,
Denemarken**

NUTTIGE SKILLS VOOR VRIJWILLIGERS

in het taalonderwijs

Sommige skills komen je wellicht bekend voor, andere zullen wat meer tijd vragen om ze te ontwikkelen – stilte en tijd geven aan de studenten om te antwoorden kan in het begin raar overkomen. Wat hieronder staat, is ideaal voor zelfreflectie terwijl je aan het werk bent.

Luistervaardigheid

Goed luisteren naar de leerders – in de klas of erbuiten – moedigt ze aan om te spreken. Ze krijgen ruimte om hun woorden en gedachten te formuleren. Het vraagt soms heel wat tijd om iets te zeggen in een vreemde taal. Er kunnen langere stiltes zijn dan in een gesprek met twee native speakers. Ook al kunnen stiltes raar overkomen, je hoeft ze niet op te vullen. Blijf luisteren en geef de studenten de tijd om te zeggen wat ze te zeggen hebben.

Wees een actieve luisteraar en moedig de studenten aan om zo veel mogelijk te spreken door body language te gebruiken. De leerder zal meer vertrouwen krijgen als hij ziet dat een gevorderde spreker hem begrijpt. Ze zullen waarschijnlijk veel meer leren door te spreken dan door naar jou te luisteren.

Stel vragen

Als je vragen stelt, bewijs je dat je geïnteresseerd bent en goed geluisterd hebt. Dit motiveert de leerder en moedigt hem aan om meer te spreken. Sommige mensen hebben alleen maar een vraag nodig zoals “vertel me over x”. Andere studenten hebben behoefte aan meer specifieke vragen zoals “Wat vond je het beste van X?”

Leer en leer aan hoe je taal analyseert

Als vrijwilliger dien je geen expert te zijn op het gebied van grammatica of fonologie, maar de mogelijkheid om taal te analyseren is echt handig. In feite is het positief als je ziet dat een native speaker niet elke spelling- of grammatica-regel kent. Bovendien is het waardevoller om samen met de studenten dingen op te zoeken, te raden en risico's te nemen. Je hoeft de terminologie van het taalonderwijs niet te kennen, maar het is belangrijk dat je weet welke woorden samen horen, wanneer je bepaalde zinnen gebruikt, wat de verschillen zijn tussen dit en dat. Je kunt dit samen met de leerder doen. Bijvoorbeeld het verschil tussen ‘have you’ en ‘do you’ in het Engels. Een leraar weet dat het om het verschil gaat tussen de present simple en de present perfect en een vrijwilliger weet dat waarschijnlijk ook. Maar het is

geen vereiste. Als je de technische uitleg niet kent, volstaat het om enkele goede voorbeelden te geven en na te denken over de context. Op die manier help je de studenten op pad.

Spreek nauwkeurig

Wat je zegt, is belangrijke input voor de leerders. Om er het meest uit te halen, dien je nauwkeurig te spreken. Eerst moet je je taalgebruik aanpassen. Dat wil zeggen spreken op het niveau van de leerders. De meeste mensen doen dit spontaan (zie 2.X).

Als je met een laag niveau werkt, spreek dan een beetje trager, maar het mag niet kunstmatig zijn. Probeer erg lange zinnen en complexe structuren te vermijden. Vermijd ongewone woorden, slang en dialect. Pauzeer en zoek uit of de leerder het begrepen heeft. Ze kunnen ook vragen stellen. Wees niet bang om je zin enkele keren te herhalen; het leidt tot een beter begrip. Als een student een woord niet goed begrijpt, geef dan voorbeelden. Maak een tekening of geef een eenvoudige definitie. “Een bos is een plaats met veel bomen.” Je kunt ook een woordenboek gebruiken, een andere student kan het woord vertalen, je mag zelfs een andere taal gebruiken.

FOUTEN CORRIGEREN EN FEEDBACK

Een taal leer je door te oefenen. Fouten maken is onvermijdelijk. Het hoort erbij. Hoe dient een vrijwilliger om te gaan met fouten?

Taallearners willen vaak gecorrigeerd worden als ze spreken of schrijven. Linguïsten zijn er nog niet uit of de correctie van fouten nuttig is. Het is zeker niet nodig om elke fout te corrigeren. Dit is niet goed voor het zelfvertrouwen, je kunt onmogelijk vlot spreken en een leerder kan het niet allemaal verwerken. Overijverig corrigeren is misschien gebaseerd op de onjuiste veronderstelling dat de studenten anders een foute taal gaan aanleren die ze moeilijk kunnen afleren. Het belangrijkste is om een leeromgeving te creëren waarin studenten worden aangemoedigd om te spreken.

Je moet een onderscheid maken tussen vrij spreken en oefeningen. Bij vrij spreken is het niet goed om altijd te corrigeren, maar bij oefeningen waarin leerders de taal moeten reproduceren (zoals 'maak zinnen met omdat') is correctie wel nodig om bepaalde dingen aan te leren.

Bij schrijven markeer je misschien best alleen enkele grote fouten in plaats van elke spellingfout in het rood te onderstrepen. Heel wat mensen vinden dat de pen van de leraar of de vrijwilliger helemaal geen plaats heeft in het proces. Je

"Vrijwilligerswerk vergt veel geduld en empathie en je moet de leerling als een gelijke behandelen"

**Vrijwilliger,
Denemarken**

Veel hangt ook af van het profiel van de leerder, de context en het niveau. Wie op academisch niveau werkt bijvoorbeeld, moet nauwkeurige teksten kunnen schrijven voor zijn publiek.

Er zijn verschillende manieren om feedback te geven:

- **gebaar:** voor terugkerende fouten kun je een gebaar gebruiken. Je wenkbrauwen optrekken, raar kijken, je hoofd schuin houden. Na een tijdje is de student ermee vertrouwd. Gebaren zijn minder opdringerig tijdens het spreken en de studenten zullen zichzelf kunnen corrigeren en zich niet gecorrigeerd voelen.
- **anders formuleren:** je herhaalt wat een student zegt op een correcte manier door het anders te formuleren. Soms zullen de studenten echter dezelfde fout maken, omdat ze niet wisten dat ze een fout gemaakt hadden.
- **beklemtoon de fout:** je herhaalt de zin en je beklemtoont de fout. Door op de fout te wijzen, nodig je de student uit om zichzelf te corrigeren. Het is erg belangrijk dat een student daartoe in staat is. Misschien hebben ze de woordenschat of grammatica nog niet onder de knie.
- **expliciete feedback:** je corrigeert de fout en vraagt de student waarom. Op die manier verwijst je naar een regel die ze geleerd hebben. Als de student de regel niet vindt, kun je andere studenten vragen om te helpen. Dat is beter dan zelf het antwoord te geven.

Noot: Als je een leraar in de klas helpt, kijk dan hoe hij met fouten omgaat. Wees nooit ijveriger op dit vlak dan de leraar.

kunt post-its gebruiken en daarna kan de student zijn eigen tekst corrigeren. Besteed vooral aandacht aan terugkerende fouten en aan fouten bij wat ze net geleerd hebben of aan echt storende fouten.

Bij spreken dien je de student niet te onderbreken. Misschien is het beter om enkele fouten te noteren, die je achteraf met de spreker bekijkt. Vergeet niet dat fouten maken goed is; het betekent dat de student moeite doet en zijn comfortzone verlaat. Je hoeft zeker niet stil te staan bij grammaticafouten die de studenten nog niet geleerd heeft.

Diverse leerders

DIVERSE AANPAK

Niet iedereen leert een taal op dezelfde manier. Mensen reageren verschillend op leermethodes. Hou er rekening mee als je taalleerders helpt.

Of je nu in de klas bent als de assistent van de leraar of naar een voetbalmatch gaat kijken, studenten leren altijd bij door te luisteren en met jou te spreken. Elke student heeft een unieke kijk op de wereld en dit beïnvloedt zijn leerproces. Sommige mensen hebben bijvoorbeeld relatief weinig gestudeerd en hebben alles mondeling geleerd, terwijl andere studenten liever notities maken en alles willen zien.

In het verleden waren leraars geneigd om dezelfde leermethodes toe te passen. In taallessen en activiteiten dien je stil te staan bij de verschillende achtergrond van elke student. Wanneer je in je lessen en activiteiten rekening houdt met die diversiteit, zul je efficiënter kunnen werken.

Hoe leer je de individuele behoeften van je studenten kennen? Zelfs voor professionele leraars kan dit moeilijk zijn. Als je twijfelt, gebruik dan verschillende methodes, obser-

veer goed en weet dat elke student anders leert. Wat voor jou perfect werkte toen je een taal leerde, kan volkomen onbruikbaar zijn voor de mensen die je helpt.

EEN VEILIGE OMGEVING

Er zijn zoveel verschillende manieren om taalleerders te ondersteunen als vrijwilliger. Grosso modo kan je een onderscheid maken tussen rollen binnen en buiten het formele onderwijs. De lijst met rollen hieronder helpt je om een keuze te maken.

Welke omgeving helpt studenten het meest om iets te leren? Er is niet één antwoord op en elke student, vrijwilliger en leraar heeft zijn eigen voorkeur wat de ideale klas of groep betreft. In het algemeen is het echter zo dat mensen beter leren als ze zich gerespecteerd voelen, als persoon naar waarde geschat, fouten mogen maken en hulp mogen vragen. Een veilige omgeving heeft ook te maken met het oplossen van problemen als die zich voordoen. Je moet grenzen stellen en begrip tonen voor pijnlijke emoties.

Hieronder volgen enkele ideeën die kunnen bijdragen tot het creëren van een warme, veilige leeromgeving voor jou en de studenten.

Spreek met de leerders over wat ze nodig hebben

Het is een gouden regel dat je de gedachten, gevoelens en behoeften van al wie met je werkt (studenten, leraars en vrijwilligers) niet kent. Vraag ernaar. Een open gesprek over wat mensen nodig hebben om zich op hun gemak en veilig te voelen, zodat ze goed kunnen leren, kan in dat opzicht wonderen doen en het vertrouwen groter maken.

Onverwachte gevoeligheden

Zoals in elke groep kan het zijn dat studenten trauma's hebben opgelopen of gevoeligheden hebben die je niet kent. En opnieuw zoals in elke groep zijn er geen absoluut 'veilige conversaties'. Zelfs een gesprek over huisdieren of lievelingskleuren kan moeilijk zijn. Als er emoties loskomen, kijk dan naar je eigen gevoelens en naar die van anderen. Aandachtig luisteren is meestal een goed antwoord. Maar je kunt studenten ook vragen om te zeggen wat ze nodig hebben. Een directe vraag zoals "Dit is een moeilijk onderwerp. Wil je er verder over praten?" kan al een uitweg bieden.

Persoonlijke vragen of discussies

Als je in een discussie zit over een gevoelig onderwerp kun je de conversatie veiliger maken door te zeggen dat de studenten niet hoeven te praten als ze dat niet willen. Je kunt ook diensten en plaatsen opzoeken waar studenten meer info vinden over het onderwerp. Als je voor een bepaalde instelling werkt, kunnen zij studenten helpen indien nodig.

Zorg voor jezelf

Je kunt anderen beter helpen, als je je eigen behoeften kent. Dit wil zeggen dat je weet wanneer je te veel tijd, geld of energie in iets steekt. Het betekent ook dat je (zo snel je kunt) beseft dat bepaalde gesprekken of mensen in de groep emoties oproepen. Als je dat weet, kun je grenzen trekken en een burn-out vermijden door te veel te doen.

Het is ook goed als je nadenkt over je verantwoordelijkheid als vrijwilliger en beseft dat je niet alles kunt doen. Werken als een vrijwilliger betekent onbetaald werken, soms met weinig opleiding en steun van een organisatie of collega's. Al deze factoren bepalen hoeveel hulp en tijd je kunt bieden.

"Ik vind deze les leuk omdat ik mijn taalvaardigheden verbeter. Ik maak meer vrienden. Ik vind iedere les leuk. De locatie is geweldig. Ik voel me een beetje vertrouwd wanneer ik praat."

**Taalleerder,
Verenigd Koninkrijk**

Studenten helpen naast je rol als vrijwilliger

Studenten worden vaak met allerlei problemen geconfronteerd: onrechtvaardigheid, bureaucratie, discriminatie, ongelijkheid. Het kan zijn dat ze je vragen om hen hierbij te helpen. Het is normaal dat je meer wil doen om ze te helpen. Hieronder volgen enkele tips..

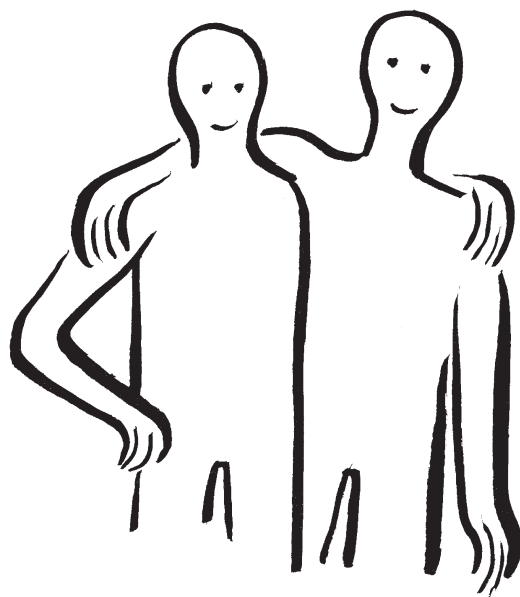
- Engageer je niet als je geen diploma hebt van dokter, advocaat, therapist of sociaal assistent. Verwijs de studenten door naar de juiste persoon en ga eventueel met hen mee.
- Zorg ervoor dat je echt weet wat studenten nodig hebben en dat ze op jou rekenen.

- Doe niet wat ze zelf kunnen doen. Het is veel beter dat mensen zelf voor hun behoeften opkomen en hun problemen oplossen. Soms moet je snel reageren en je wil gebruikmaken van je skills, macht of privileges die verbonden zijn met je ras, klasse, burgerschap of je kennis van de taal. In het algemeen is het echter beter om studenten zelf te laten reageren. Op die manier zullen ze meer leren en vertrouwen krijgen.
- Schat goed in wat je kunt doen met betrekking tot tijd, energie en geld, zodat je niet teleurgesteld raakt, wat tot een burn-out kan leiden.

"Toen ik in Londen aankwam, was ik zwanger van mijn eerste zoon. Ik moest naar het ziekenhuis gaan en had veel afspraken met verschillende specialisten. Ik had een tolk nodig, omdat ik het niet zelf kon doen. De tolk was een zeer vriendelijke en aardige man, hij hielp me veel, maar tegelijkertijd was het een beetje beschamend soms. Voor mijn tweede zoon vroeg ik geen tolk en probeerde ik het zelf te doen. Soms was het niet gemakkelijk vooral vanwege de woordenschat en de verschillende mensen en accenten. Maar uiteindelijk heb ik het gedaan en daar ben ik blij om."

**Taalleerder,
Verenigd Koninkrijk**

Context voor vrijwilligers

Een uitgebreid hoofdstuk met casestudies en heel wat praktische logistieke en pedagogische informatie bij elke context

#1 LERAARS HELPEN

In de klas

HET CONCEPT

Vrijwilligers begeleiden leerkrachten in de klas: individueel, met een kleine groep of met de hele klas. Sommige vrijwilligers werken individueel met beginners of gevorderden.

Vrijwilligers betekenen heel wat voor de leraar en voor de studenten. Dankzij hen kan een leerkracht meer tijd besteden aan vragen en mensen met problemen.

In tegenstelling tot de andere contexten in dit boek word je tijdens je vrijwilligerswerk (be)geleid door de leraar in de klas. Bij sommige leraars zul je meer vrijheid krijgen dan bij anderen. De leraar is verantwoordelijk voor wat er in de klas gebeurt. Doe je best om op dezelfde golflengte te zitten en zorg ervoor dat je mekaar goed begrijpt.

Monitor in de klas

Je kunt de volgende dingen checken:

- de juiste uitspraak
- begrijpend lezen
- de juiste grammatica
- het begrijpen van een activiteit.

Je kunt ook extra conversaties gebruiken voor schuchtere of stillere studenten en gesprekken organiseren met andere native speakers. Als de leraar een activiteit uitlegt, kan de vrijwilliger bij de studenten zitten die het moeilijk hebben om alles te begrijpen.

“Een vrijwilliger in de klas maakt een groot verschil voor de leraar, omdat je vaak gemengde niveaus hebt. Hoewel de leerlingen elkaar veel steunen, is het handig om de groep te verdelen. ”

**Docent,
Verenigd Koninkrijk**

Copresentator

Je kunt de leraar bijstaan om een nieuwe activiteit uit te leggen. Zo kun je samen met de leraar een dialoog lezen. En een gesprek met jou erbij zal authentiek lijken.

Individuele hulp

Je kunt studenten met bepaalde problemen individueel helpen. Dat is handig voor wie het moeilijk heeft tegenover de anderen. Individuele hulp komt ook van pas als een student een moeilijke uitdaging heeft, zoals het behalen van een rijbewijs of een identiteitskaart of een jobinterview. Het heeft dan geen zin om er met de hele klas aan te werken.

Speciaal project: b.v. jobinterviews

Nadat de studenten interviews gedaan hebben in de klas, kun je een situatie naspelen waarin jij het interview leidt als mogelijke werkgever. Zoek een geschikte plaats buiten de klas en speel alles zo echt mogelijk. Je groet de kandidaat formeel en stelt verschillende vragen die bij de job horen.

EERSTE STAPPEN (OM EEN VRIJWILLIGER IN DE KLAS TE WORDEN)

Als je besloten hebt om als vrijwilliger in een taalklas te werken, dien je contact op te nemen met taalscholen en andere onderwijsverstrekkers om te vragen of ze met vrijwilligers werken. Als ze een vacature hebben, kan het zijn dat de vrijwilligerscoördinator je uitnodigt voor een interview. Bereid

het gesprek voor en ga na wat je wil doen als vrijwilliger in de klas. Waarom ben je geïnteresseerd in dit soort werk? Ken je de school? Ben je blij als je de leraar kunt helpen?

Eerste gesprek

Maak een afspraak met de leraar die je zult helpen om te praten over je taken, de specifieke behoeften van de studenten en de aanpak van de school. Wil de leraar dat je met alle studenten werkt of alleen met de lagere niveaus? Mag je vertalen of dien je woordenschat uit te leggen in de nieuwe taal? Hoe corrigeer je fouten. Breng een lijst met vragen mee, zodat je er het meest uithaalt. Vaak staan leraars niet achter vrijwilligers, omdat ze vrezen dat ze zijn taak zullen overnemen. Maak duidelijk dat dit niet het geval is.

Grenzen

Voor je start, dien je een duidelijk idee te hebben van je grenzen. Ben je bereid om over je privéleven te praten zoals je relaties en je kinderen? Mensen kunnen je een boel persoonlijke dingen vragen. Je hoeft er niet op in te gaan als je het niet graag doet.

Sta open

Beoordeel de leermethode van de leraar niet, zeker niet in het begin. De leraar heeft een opleiding gehad en hij heeft ook veel ervaring. Observeer wat er allemaal gebeurt in de klas. Er kunnen redenen zijn waarom een leraar iets doet wat contraproductief lijkt in het begin maar goed komt op het einde.

Communicatie

Vraag leraar hoe je het best communiceert: per e-mail, sms of telefoon. Probeer op tijd te zijn of zelfs even vroeger als de leraar dat wenst. Misschien wil hij nog iets uitleggen voor de les begint. Soms dien je na de klas wat langer te blijven voor een debriefing. Spreek met de leraar als je moeilijkheden hebt met een bepaalde taak. Als je iets blijft doen wat niet goed is, heeft de leraar achteraf meer werk. Kies een paar minuten uit om erover te praten.

BASISIDEEËN EN INHOUD

De leraar brengt de inhoud aan, maar jij wil misschien ook iets toevoegen. Spreek erover met de leraar. Je kunt bijvoorbeeld je eigen verhaal brengen of een belangrijk voorwerp naar de klas brengen om erover te praten. Als je denkt dat je bijdrage zinvol is, stel het dan aan de leraar voor. Je helpt de leraar en werkt als een team.

Methodes

De meeste leraars gebruiken de communicatieve methode om een taal te leren: studenten moeten spreken en ontdekken waar een tekst over gaat. Zich uitdrukken en ideeën uitwisselen is belangrijker dan een perfecte grammatica. Deze aanpak kan erg verschillen van hoe jij talen geleerd hebt. De methode is gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek en blijkt efficiënter te zijn dan de grammaticale aanpak van vroeger. Draai de klok niet terug en zoek uit wat de voordelen zijn van de communicatieve aanpak.

Feedback

Als vrijwilliger wil je misschien fouten corrigeren die studenten maken. Praat met de leraar over ze feedback geven en fouten corrigeren. De correcties hangen af van het doel van de activiteit en de leraar weet welke fouten vaak voorkomen. (Zie ook Fouten corrigeren en feedback.)

Leerplannen

Leraars werken gewoonlijk met leerplannen waarin de inhoud van de les vermeld staat. Om jezelf voor te bereiden kun je het leerplan inkijken. Je kunt nadenken over het leerplan en je de volgende vragen stellen:

- Hoe kan ik bijdragen voor dit onderwerp?
- Hoe kan ik de leraar helpen bij de verschillende activiteiten (rollenspel, individueel, de hele klas)?
- Hoe kan ik de woordenschat herhalen met de studenten?

Praat erover met de leraar. Natuurlijk wil je zijn werklast verminderen en niet vermeerderen. Neem dus je verantwoordelijkheid als je je ideeën voorbereidt.

UITDAGINGEN

Zo veel te doen

Het kan best zijn dat je in een drukke klas terechtkomt met beginners die niet goed kunnen praten in de doeltaal. Waar begin je? Kijk hoe de leraar de klas managet en ervoor zorgt dat iedereen kan spreken en leren. Je zult gauw merken welke studenten meer moeilijkheden hebben en welke vlugger leren. Spreek na de les met de leraar af hoe je het best kunt helpen. Het kan zijn dat je de specifieke behoeften van de verschillende studenten bekijkt en hoe je hen kunt helpen. In het begin kun je enkele keren met de leraar afspreken om te zien of je goed bezig bent. Als de leraar op je kan rekenen, verloopt alles vlotter.

Wat is je rol?

Soms is het moeilijk als vrijwilliger om je rol te vinden in een school of organisatie. Als je twijfelt, vraag het dan. Sommige scholen hebben leraarskamers voor het personeel en

vrijwilligers lunchen apart. We hopen dat je je welkom voelt, waar je ook werkt, maar jammer genoeg komen vrijwilligers soms op de tweede plaats. Je kunt altijd raad vragen als bepaalde regels of etiquette niet duidelijk zijn.

Samenwerking

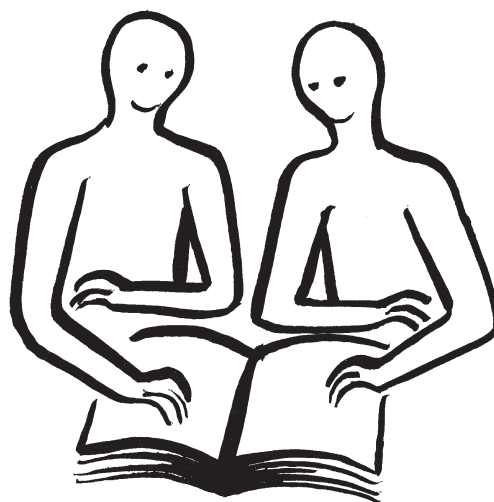
Voor je komt was de leraar waarschijnlijk alleen in de klas. Leraars organiseren een les op hun manier en de interactie met de studenten kan erg verschillen van wat je gewoon bent. Pas je aan en toon de leraar dat je het kunt. Beschik je over bepaalde vaardigheden – zoals zingen, tekenen of acteren – of zijn er onderwerpen die je goed kent? Zodra je de leraar en de klas beter kent, kun je er gebruik van maken. De studenten zullen je beter leren kennen en de les wordt leuker. De leraar zal blij zijn als je de sfeer in de klas kunt verbeteren.

Als het misgaat

Soms doe je goed je best als vrijwilliger, maar toch gaat het mis. Misschien zit je niet op dezelfde golflengte als de leraar. Mocht dat zo zijn, dan kun je er altijd met de leraar over praten. Zij zullen je wellicht kunnen helpen, zodat je je beter voelt. Misschien is er een vrijwilligerscoördinator met wie je kunt spreken. Hij kan je bij een andere leraar zetten of je een betere taak geven. Misschien zijn er andere activiteiten die je beter liggen. Er zijn andere mogelijkheden, dus laat je niet uit het lood slaan. Werken als een vrijwilliger is al bij al ook een leerproces.

BASISREGELS

Als je leraars in de klas helpt, doe dan wat zij vragen. Zij bepalen de agenda, zij corrigeren fouten en zij stellen hun prioriteiten.

GELUKKIGE HERINNERINGEN

Oktober 2018. 25 migranten zitten in een klas vol foto's. De meeste studenten voelen zich thuis in de klas en Patrick ook. Hij begon enkele weken geleden als vrijwilliger bij CVO VOLT. Na een carrière als schoolhoofd wou hij iets terugdoen voor de samenleving en tijd steken in mensen. Daarom zocht hij kansen om als vrijwilliger te werken. Toen hij een advertentie van CVO VOLT in de krant zag, mailde hij onmiddellijk naar de coördinator. Een week later stond hij opnieuw in de klas, niet als schoolhoofd, maar als vrijwilliger. Joke, de leraar, is blij met een vrijwilliger met onderwijservaring. "Maar vrijwilligers hoeven geen onderwijservaring te hebben", stelt ze. Sommige vaardigheden doen er wel toe. Goed kunnen luisteren en geduld. Geduld om te wachten tot iemand uitgesproken is en de wil om trager te spreken dan gewoonlijk. "Ze moeten de studenten laten nadenken. Ze geven misschien niet direct het antwoord."

Patrick was op zijn gemak in de lessen. Hij legde oefeningen uit of had een gesprek met de snellere studenten die vroeg klaar waren. "Leren verandert je leven voor altijd", zegt Patrick. Toen de coördinator vroeg of hij wilde deelnemen aan een project rond verhalen vertellen, was hij enthousiast. Na twee vergaderingen besloten ze om een project te doen rond herinneringen en plaatsen. Als migranten in een nieuw land komen, zijn herinneringen vaak het enige wat ze overhouden. De leraars en de vrijwilligers gingen ervan uit dat de studenten beter zouden spreken als er een band was met hun nieuwe stad. Patrick is een van de vier vrijwilligers en hij is de enige met onderwijservaring.

Na enkele ijsbrekers in de eerste les ging het project over herinneringen. De leraars gebruikten verhaalstechnieken om de studenten aan te moedigen over hun land te praten. De betrokken vrijwilligers ook. Patrick sprak over zijn kinderjaren, hoe de stad veranderde en wat hij in zijn vrije tijd deed als tiener. Het was leuk voor de studenten om te spreken met en te luisteren naar een native speaker die geen leraar was en het ijs smolt snel. De volgende stap was een plaats in de stad die de studenten kennen, een plaats die hen doet denken aan hun land. Sommigen kozen de kruidtuin, het oude stadhuis, de markt, een school of de beurschouwburg. De studenten kregen een taak mee naar huis: leg uit waarom je die plaats gekozen hebt. Een week later gingen de studenten met de vrijwilligers en de leraars naar hun lievelingsplaats. Ze legden uit waarom ze ervan hielden en welke herinneringen ermee verbonden waren. De laatste oefening was weer in de klas. Samen met Patrick en een andere vrijwilliger deelden de studenten hun ervaringen aan de hand van foto's die ze onderweg gemaakt hadden. Alle deelnemers wisselden hun ervaringen uit en vertelden elkaar wat hen het meest geraakt had.

Vrijwilligers, leraars en studenten waren blij om aan het project te kunnen deelnemen. Ze leerden over verschillende culturen, deden vertrouwen op om zich uit te drukken in het Nederlands en vonden het leuk om te oefenen.

#2

CONVERSATIEKLAS

HET CONCEPT

Conversatieklassen geven studenten de kans om te luisteren en te spreken in een informele, ontspannen context. Ze vinden plaats buiten de taalcursus. Deelnemers zijn mensen die hun spreekvaardigheid willen opfrissen. Het concept achter de conversatieklas is openheid en flexibiliteit. Je kunt altijd deelnemen en je hoeft niet altijd te komen. Ideaal gezien is er elke week een conversatieklas op dezelfde plaats en hetzelfde tijdstip om regelmaat te verkrijgen. Conversatieklassen zijn geschikt voor vrijwilligers met wat ervaring.

Het belangrijkste is om vertrouwen op te bouwen. Communicatievaardigheden staan voorop, maar er zijn geen formele criteria om de vooruitgang van de studenten te meten. De onderwerpen die aan bod komen, zijn relevant voor de deelnemers.

Door open conversatiemomenten in te lassen – die vaak zelden voorkomen in de klas – wordt niet alleen de spreekvaardigheid vergroot, maar de deelnemers delen ook hun kennis en ervaringen. De studenten delen hun kennis en stellen vragen over bepaalde lokale diensten en instellingen of ze discussiëren over issues waarmee ze te maken hebben en ze zoeken naar een mogelijke oplossing.

De plaats is op zich belangrijk. Als de conversatieklas in de bib plaatsvindt, is het makkelijker voor de deelnemers om er zich thuis te voelen en er gebruik van te maken. Dit is ook zo voor trips die met de conversatieklas georganiseerd worden (ontspanning, de bib, kunst, clubs, enz.).

“Mijn vrijwilligers genieten enorm van hun conversatieklassen en ze vinden dat ze net zo veel van hun leerlingen leren als de leerlingen leren over Engels spreken. De groepssfeer is geweldig.”

**Coordinator vrijwilligers,
Massachusetts**

Het is zinvol om met verschillende vrijwilligers te werken die de taal goed kennen. Op die manier kunnen de studenten meer oefenen. De vrijwilligers kunnen om de beurt een conversatieklas leiden, het werk verdelen en inspringen als iemand niet komt. Zoals reeds vermeld, kan een conversatieklas tot andere activiteiten leiden zoals wandelingen, activiteiten en buddying (zie 3.3 Trips en wandeltochten, 3.4 Gezamenlijke activiteiten, 3.5 Buddying en 3.6 Focus op speciale onderwerpen).

DOELGROEPEN

Een conversatieklas is ideaal voor wie niveau B1 (meer over the Common European Framework of Reference for Languages: <http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/source/framework-en.pdf>) of meer bereikt heeft. De studenten kunnen over belangrijke onderwerpen praten, ze begrijpen eenvoudige, coherente teksten en ze kunnen ervaringen en gebeurtenissen beschrijven. Uiteraard kun je ook een conversatieklas organiseren voor lagere niveaus, maar dan moet je de methode aanpassen. De focus ligt dan meer op oefenen en de conversatie is niet zo open.

Conversatieklassen werken het best naast formele taallessen. Als er echter geen cursus is of de cursus is te duur, dan is een conversatieklas een goed alternatief tot er een nieuwe cursus gevonden wordt. Conversatieklassen kunnen zich ook op een bepaalde groep richten, zoals vrouwen of moeders met jonge kinderen (met aangepaste kinderopvang).

EERSTE STAP – ORGANISATIE EN VOORBEREIDING

Kijk eerst eens rond of er al een conversatieklas in de buurt is. Zij kunnen misschien extra hulp gebruiken van vrijwilligers.

Organisatorische problemen (zie ook rechts).

Er zijn een aantal logistieke dingen waaraan je vooraf moet denken. Je hebt een plaats nodig waar je de activiteit kunt doen. Bepaal een tijdstip wanneer je begint of beleg een vergadering om dit met de deelnemers te bespreken. Regelmaat is hierbij essentieel. Als je een tijdstip kiest, kijk dan naar de deelnemers: mensen die werken, komen liever 's avonds of in het weekend, ouders met jonge kinderen komen liever overdag. Denk ook aan kinderopvang als je met genoeg vrijwilligers bent en je ouders (vooral moeders) wil bereiken.

Als je met een nieuwe groep start, moet je erover nadenken hoe je deelnemers kunt bereiken en aantrekken.

Sommige studenten hebben graag een bewijs van hun aanwezigheid. Vraag ernaar en als het zo is, is het niet moeilijk om een certificaat te maken. Zelfs als het om een informele bijeenkomst gaat, kan zo'n certificaat helpen om werk te vinden of om een vergunning te krijgen, omdat ze wijzen op burgerzin en een proactieve attitude. Word echter niet te formeel met die dingen. Een goede conversatieklas is leuk, interessant en ontspannen.

CHECKLIST

RUIMTE

- richt een plaats in
- ergens waar het leuk en comfortabel is
- een bord of flip-over zijn handig
- toegankelijk: naast het openbaar vervoer of op wandelafstand van de deelnemers; toegankelijk voor rolstoelen; in een leuk gebouw
- gemakkelijk bereikbare klas (heb je je eigen sleutel, is de plaats altijd open of moet je altijd bij iemand zijn)

ANDERE VRIJWILLIGERS

- welke vaardigheden hebben jullie?
- wat kun je aan? Hoeveel tijd heb je?
- wie is waar verantwoordelijk voor?

TIJDS TIP

- spreek een goed tijdstip af
- begin klein: doe niets wat je niet aankunt
- kijk naar de situatie van de studenten als je een tijdstip kiest – spreek erover

WERKVORMEN

- hangt af van het niveau
- kopieer teksten
- papier en pen voor de studenten

■ BEVESTIGING DEELNAME

BASISIDEEËN ROND VORM EN INHOUD

Relevante inhoud

Deelnemers aan een conversatieklas komen om uiteenlopende redenen. In veel gevallen willen ze de taal leren, maar de sociale en leuke sfeer maakt dat ze blijven komen. Het zijn vaak ook gelegenheden om nuttige informatie uit te wisselen en te leren hoe het er in hun nieuwe land aan toe gaat. Welke werkvormen of methode je ook gebruikt, zorg voor interactie en hou de topics relevant voor de studenten en hun leven. De efficiëntste manier om authentieke, alledaagse onderwerpen te vinden en hun behoeften te kennen, is door het aan de groep te vragen.

Vraag hen:

- waarover ze graag spreken
- wat ze willen oefenen

Als je niet goed weet hoe je een sessie spontaan kunt opstarten, kun je een voorbereidende vergadering inlassen, zeker voor wie nieuw is. Maak op het einde van elke bijeenkomst wat tijd vrij om te praten over de les en bespreek ook waarover ze de volgende drie-vier keer willen praten.

Achteraan vind je meer materiaal en methoden.

OPMERKINGEN? VRAAG HET AAN DE DEELNEMERS

- enkele relevante onderwerpen
- elkaar beter leren kennen (hobbys, activiteiten, wat betekent je naam?)
- wat heb je vandaag of in het weekend gedaan: dagelijkse activiteiten
- werk en beroep
- gezondheid (naar de dokter gaan b.v.)
- afspraken
- waar woon je?
- opleiding en school
- kinderen helpen voor de school
- eten en winkelen
- uitnodigingen, afzeggingen
- de weg wijzen
- mijn buurt
- vriendschap
- voorwerpen in een plaats
- kleren
- communicatie (internet, gsm, etc.)
- presentatietechnieken voor het examen

Woordenschat

Conversatieklassen zijn een geweldige manier om nieuwe woorden en zinnen aan te brengen en stijlfiguren. De meeste dingen komen spontaan aan bod. Natuurlijk kun je ook enkele woorden opschrijven die aan bod kwamen en relevant waren. Je kunt ze op een bord of blad papier schrijven en op het einde nog eens samen herhalen. Door de woorden op te schrijven leren ze ook de spelling. Schrijf zo duidelijk mogelijk, zeker voor mensen met een achterstand of mensen die een ander alfabet hebben in hun moedertaal. Zie achteraan voor meer methodes en benaderingen.

Materiaal

Indien nodig kun je voor materiaal zorgen om de discussie en conversatie te bevorderen. Ze kunnen een stimulus zijn en de studenten helpen. Het gaat dan over teksten of open vragen om over na te denken. Afbeeldingen kunnen ook waardevol zijn. Je kunt de deelnemers vragen om de afbeeldingen te beschrijven, te raden naar wat de mensen denken of hoe ze leven. Je kunt zeker ook met spelletjes werken.

Corrigeren van fouten

Voor info hierover zie 2.2 Fouten corrigeren en feedback. In een conversatieklas dien je nog meer op te passen met foutencorrectie. Corrigeer de fouten nooit, tenzij de student erom vraagt, want het komt de vloeiendheid niet ten goede en het kan het vertrouwen ondermijnen. Je kunt hier open over praten – leg uit dat het in de eerste plaats om conversatie gaat en dat je daarom de fouten niet corrigeert. Ze kunnen altijd een vraag stellen. Als bepaalde fouten steeds terugkomen, kun je ze wel noteren en er later op ingaan. Noteer vier à vijf fouten maximum zonder te verwijzen naar wie de fout gemaakt heeft.

Positieve feedback

Als de groep een activiteit uitvoert, b.v. een rollenspel, kun je dingen noteren over hun taalgebruik. Schrijf het onderwerp in het midden van het bord op (b.v. vriendschap) en de stijlfiguren er in ballonnen omheen. Noteer ook alle nuttige woorden die je gehoord hebt, zoals een goede vriend, beste vriend, close. Deze feedbackmethode maakt zichtbaar wat aan bod kwam. Op die manier worden studenten zich bewust van wat ze al kunnen en ze delen het met elkaar.

UITDAGINGEN

De kennis van de taal bij de deelnemers

De deelnemers aan een conversatieklas hebben waarschijnlijk een verschillend niveau. Je kunt zeggen dat de activiteit voor een bepaald niveau is, maar onvermijdelijk zit je met verschillende levels. Dit probleem moet je aanpakken. Zo kun je bepaalde subgroepen maken. In een grote groep kan het immers zijn dat de hogere niveaus en zelfverzekerde studenten het gesprek domineren.

Vergeet nooit dat een conversatieklas niet alleen gaat om een taal leren, maar ook om mensen te ontmoeten en je te amuseren. Ook al zijn er grote niveauverschillen, die mogen geen issue zijn voor de deelnemers.

Als de kloof echt te groot is, moeten er misschien studenten wegvallen. Soms zijn dat echter studenten die het meest hulp nodig hebben. Je kunt er ook met de hele groep over praten en aan de betere studenten vragen om de lagere niveaus bij te staan.

Ideologische verschillen tussen de deelnemers

Sommige discussies ont wikkelen soms een onverwachte dynamiek. In bepaalde mate sta je zelf niet in voor wat er gebeurt, want het zijn allemaal volwassenen. Het is ook mogelijk dat wat jij vreemd of gespannen vindt niet zo beoordeeld wordt door de deelnemers. Soms houden mensen van confronteren de discussies. Desalniettemin wil je wellicht enkele basisafspraken maken met de klas. Je kunt er naar verwijzen als er een conflict is. Wederzijds respect is dé basisregel van de conversatieklas. (Zie ook Veilige omgeving).

Als de deelnemers het willen hebben over een delicaat of gevoelig onderwerp, kun je een rollenspel organiseren. Elke deelnemer speelt een specifieke rol in een soort talkshow. Soms helpt het als je jezelf in een ander verplaatst. Het helpt ook om niet te persoonlijk te worden.

Soms is het beter om een discussie gewoon te stoppen als het te gevaarlijk wordt. Vraag aan de groep of ze willen doorgaan. Een ander 'veiligheidsmechanisme' is om op het einde na te gaan hoe iedereen het vond. Zo krijgt iedereen de kans om te zeggen wat hij voelde, om zich te excuseren voor bepaalde fouten. Daarna is alles weer koek en ei.

Deelnemers spreken een andere taal

Als deelnemers een andere taal spreken, hoeft dat niet direct een probleem te zijn. In feite kan het een extra stimulans zijn als ze elkaar helpen door iets te vertalen. Soms spreken deelnemers onder elkaar een andere taal of ze maken grappjes die anderen niet begrijpen. Dit kan voor onenigheid zorgen. Bespreek dit met alle deelnemers zonder er concreet op in te gaan welke taal mensen spreken. Als deelnemers een aparte discussie voeren in een andere taal, kun je hen

altijd vragen of ze hun mening willen delen. Sommige studenten zijn verlegen om aan het gesprek deel te nemen en ze kunnen zich alleen in hun taal uitdrukken. Op die manier kun je ze ook bij het gesprek betrekken.

Als deelnemers in hun eigen taal spreken, hoeft dat niemand echt te storen. Het loont altijd de moeite om deelnemers te vragen wat ze van andere talen vinden. Soms is het een handig veiligheidsnet en binnenweg om info uit te wisselen. Soms willen deelnemers echter bij de nieuwe taal blijven en andere talen bannen. Als je een groep hebt met veel verschillende talen, kun je vragen dat de mensen die dezelfde taal spreken niet bij elkaar gaan zitten. Je kunt enkele basisafspraken maken, maar leg je wil niet op zonder er met de groep over te praten. Conversatieklassen zijn op hun best in een ontspannen sfeer, waarbij de hele groep (vrijwilligers en studenten) ervoor zorgt dat alles goed verloopt.

Regelmatig komen

Het kan een tijdje duren voor je een echte groep hebt. Verwacht niet dat deelnemers elke keer opdagen zoals in een gewone les. Probeer de bijeenkomsten zo te organiseren dat je niet elke keer hoeft te komen. Je kunt de woordenschat, zinnen en fouten van de vorige keer herhalconversen. Elke deelnemer heeft er wat aan.

Het helpt meestal als je ervan uitgaat dat niet iedereen telkens komt. Wees niet boos en heet ze opnieuw welkom. Koester het informele en flexibele karakter van de conversatieklas.

Maak de groep verantwoordelijk

Zoek andere vrijwilligers om je te helpen. Voor je begint, maak je duidelijk hoeveel tijd je elk hebt voor het project. Het is ook handig om de taken te verdelen onder de vrijwilligers, zodat iedereen weet wat hem te wachten staat. Zo kun je het hebben over wie de plaats inricht, je kunt reclame maken bij andere organisaties en voor een drankje zorgen.

Maak duidelijk wie elke sessie leidt. Je hebt misschien al van 'team teaching' gehoord, maar let wel dat dit een concept is waarvoor mensen getraind worden en het vraagt vaak extra voorbereiding. Het is dus beter om één persoon een sessie te laten leiden (of een gedeelte). Als je geen sessie leidt, maar deelneemt, vertrouw dan de leider. Je kunt later feedback geven, maar kom niet tussenbeide en doe geen andere suggestie.

Er zijn heel wat uitdagingen voor het leiden van een conversatieklas met vrijwilligers, maar ook een pak voordelen. Een conversatieklas op regelmatige basis leiden is een hele uitdaging. Reflectie en feedback bij de vrijwilligers zal de conversatieklassen nog beter maken. (Zie ook Doe het niet alleen.)

BASISREGELS

- Een conversatieklas is geen formele les. Focus op een goede sfeer.
- Laat de deelnemers beslissen waarover ze willen praten.
- Als je aan iets twijfelt, spreek er dan over met de groep.

VRAGEN OM OVER NA TE DENKEN VOOR VRIJWILLIGERS

- Hoe vond je de conversatieklas vandaag?
- Wat vond je leuk?
- Over welke dingen ben je tevreden? Zijn er dingen bij die je volgende keer graag anders zou doen?
- Wat vond de groep leuk?
- Welke activiteiten deden de deelnemers graag? Welke onderwerpen vonden ze interessant?
- Waren de opdrachten goed aangepast aan de niveaus?
- Hoe zit het met de groepsdynamiek?
- Hoe gaat het met de studenten? (in de groep, tijdens de oefeningen)
- Zijn er deelnemers die veel spreken of minder veel? (Hoe komt dat, denk je?) (Spreken alle deelnemers?)
- Zijn er deelnemers met speciale leerproblemen? Wat kun je er volgende keer aan doen?
- Over welke onderwerpen wil je volgende keer praten? Wat wil je oefenen?
- Ben je blij over de samenwerking met de vrijwilligers? Wat vind je van de rol- en taakverdeling?

CONVERSATIE- KLASSEN

PRAKTIJK
VOORBEELD

zijn goed voor je taalvaardigheid en je vertrouwen

Gerri Guyote van de openbare Peabody Library in Massachusetts lanceerde in 2013 een project dat migranten in staat stelde om Engels te oefenen in een comfortabele omgeving.

De wekelijkse Conversation Circles sloten aan bij de gewone lessen en focussen op woordenschatuitbreiding en een betere uitspraak en ze willen vertrouwen opbouwen om Engels te spreken. De sessies worden geleid door vrijwilligers en gaan over onderwerpen zoals vakantie, het nieuws, reizen, koken en tuinieren, maar er komen ook belangrijke grammaticaregels aan bod.

“Alle programma’s en materiaal is gratis voor de deelnemers en we proberen de conversatieklassen leuk en boeiend te maken”, zegt mevrouw Guit

We begonnen met drie klassen, maar op dit moment zijn er al zeven groepen die wekelijks samenkomen. De voorbije vier jaar hebben meer dan 100 studenten deelgenomen. Hun niveau qua spreken ging van beginners tot gevorderden. Hun behoeften en doelstellingen zijn even verschillend als hun achtergrond.

Sommigen volgen Engels op school of bij een non-profitorganisatie en ze willen meer praktijk. Anderen doen mee terwijl ze een job zoeken. Sommige mensen zijn pas aangekomen in Massachusetts, anderen zijn hier voor een uitgebreid bezoek of ze wonen hier al meer dan twintig jaar. Hun leeftijden, achtergronden en vaderlanden verschillen enorm. Wat hen verbindt, is de wil om zich beter te voelen op het werk, thuis, in sociale situaties, bij de dokter, in de winkel en op school.

Een groot voordeel van de Conversation Circles is de sociale band die de deelnemers hebben met andere studenten en met de vrijwilliger. Door hun gebrekkige kennis van het Engels, een gebrek aan vertrouwen om zich uit te drukken of gewoon omdat ze in een nieuw land zijn, voelen heel wat deelnemers zich sociaal geïsoleerd. Sommige vriendschappen blijven bewaard zolang de conversatieklassen duren, andere mensen vinden mekaar ook buiten de klas. Hoe dan ook beschikken de deelnemers na verschil-

lende weken over waardevolle connecties. Heel wat mensen vertellen dat ze in hun buurt thuis meer sociale contacten hadden. Warme ontmoetingen met vrijwilligers en andere studenten maken hun verblijf in een nieuw land een beetje aangenamer.

Gedurende al die jaren is er heel wat materiaal ontwikkeld zoals tweetalige beeldwoordenboeken, boeken met activiteiten, online taallessen en handleidingen voor leraars. Daarnaast is een cursus van twaalf hoofdstukken ontwikkeld voor de vrijwilligers. Vrijwilligers maken gebruik van wat ze willen, zodat elke klas een andere sfeer en focus heeft. Sommige vrijwilligers zijn leerkrachten, andere mensen wonen in de buurt en willen iets teruggeven aan de samenleving. Elke vrijwilliger heeft zijn eigen stijl en ze zijn meestal in staat om een kleine groep gedurende zes tot twaalf maanden te leiden.

Er zijn groepen van zes of negen maanden. De meeste vrijwilligers leiden een groep ongeveer 46 weken per jaar. Zo is er een familiegroep voor ouders met kinderen tot zes jaar. In de groep wordt conversatie afgewisseld met speeltijd voor de kinderen en op het einde van de les wordt er een verhaal verteld.

De vrijwilligers genieten enorm van hun job en ze denken dat ze zelf kunnen leren van de studenten als ze beter spreken. Er is een geweldige sfeer. De Peabody Institute Library is ervan overtuigd dat ze mensen praktijk kan bijbrengen en een beetje extra talenkennis. Bovendien biedt ze een geweldige kans om mensen samen te brengen in hun nieuwe land.

Meer informatie:

<http://www.peabodylibrary.org/servicesconversation-circles.html>

<https://www.youtube.com/watch?v=pQ6HNkuh78s>

#3 TRIPS EN WANDELTOCHTEN

BESCHRIJVINGEN EN RICHTLIJNEN

Het idee achter uitstapjes en wandeltochten voor vluchtelingen

Beperkte taalvaardigheid maakt het moeilijk om te wennen aan je nieuwe omgeving. Als vrijwilliger kun je vluchtelingen helpen door ze mee op stap te nemen in je stad, door samen het openbaar vervoer te gebruiken of door instellingen te bezoeken die nuttig kunnen zijn voor hen. In sommige gevallen kunnen taalleerders de plaats of bepaalde instellingen beter kennen dan jij. In dat geval kunnen ze je rondleiden, maar je kunt ze helpen om de taal te leren rond deze plaatsen! Het bezoeken van nieuwe plaatsen in een kleine groep kan de deelnemers een gevoel van veiligheid geven.

Elke trip of wandeltocht kan worden gezien als een klein stukje van een grote puzzel. Mensen kunnen zich niet comfortabel voelen na één bezoek van de bibliotheek, maar het is toch al een hele stap vooruit.

Om te leren over openbare instellingen zoals bibliotheken, gemeenschapscentra of culturele instellingen in een klaslokaal is één ding, maar samen deze plaatsen bezoeken kan mensen vertrouwen geven. Er kunnen vele redenen zijn voor de angst om nieuwe plaatsen te bezoeken. Je kunt verdwalen of je weet niet hoe je je moet kleden. Door samen plaatsen te bezoeken, kun je die angst wegnemen.

Taaldocenten hebben te maken met curricula en lesplannen, zodat ze vaak niet in staat zijn om uitstappen buiten de klas te organiseren.

“Ik leerde dat sommige van deze vrouwen zelden hun buurt verlieten of niet gewend waren om het openbaar vervoer te gebruiken. Daarom ben ik begonnen met het organiseren van korte trips.”

Vrijwilliger, Londen

Om het leren van de taal te versterken, kun je een korte lijst met relevante woordenschat maken. En je kunt met de deelnemers gesprekjes voorbereiden die relevant zijn voor de plaatsen die je bezoekt.

Een andere focus van deze trips en wandeltochten is het opbouwen van relaties. Je kunt taalleerders specifieke plaatsen tonen, relevant voor je leven en cultuur-en vice versa. De meeste vluchtelingen zijn nieuwsgierig om over lokale tradities te leren en als zij al lang in een land zijn, kunnen zij plaatsen hebben om jou te tonen. Je kunt samen elkaars lievelingsplaatsen bezoeken terwijl je op je gemak voelt. Als jij en de cursisten elkaar een beetje kennen, kan er meer interesse zijn om te leren over elkaars belangrijke plaatsen en ruimten.

DOELGROEP

Uitstapjes en wandeltochten kunnen interessant zijn voor leerders van alle niveaus. Natuurlijk is het niet zinvol om een sightseeing tour te plannen met veel verbale uitleg over historische achtergronden voor een groep van beginners, tenzij ze specifieke interesse hebben voor dit onderwerp en de woordenschat op voorhand hebben gestudeerd. Als je het moeilijk vindt om te weten welk taalniveau je moet gebruiken, kan een leraar je zeker enkele hints geven. Je vindt trouwens ideeën voor de voorbereiding van uitstapjes verderop.

Het organiseren van een trip of wandeltocht kan een eenmalige gebeurtenis zijn. Je kunt de trip voorbereiden en aan andere groepen als facultatieve activiteit aanbieden. Ook taallearcrachten zijn er wellicht in geïnteresseerd.

Een ander concept is het organiseren van verschillende excursies voor één specifieke groep. Deze groep kan een taal cursus zijn of een groep die samen leeft in een asielcentrum. Consistent werken met dezelfde groep mensen is nuttig om vertrouwen op te bouwen dat helpt bij het leren. Bovendien gaan mensen die elkaar kennen gemakkelijker nieuwe plaatsen bezoeken.

EERSTE STAPPEN

Neem één stap tegelijk, zelfs als je al ideeën voor een hele reeks trips en wandeltochten hebt. Begin met het plannen van één trip, zodat je kunt evalueren en leren van deze eerste ervaring.

Voordat je begint, neem je contact op met met de mensen die je wilt meenemen of met een relevante contactpersoon zoals een leraar. Vertel hen over je bestemming en vraag om feedback. Is dit relevant voor leerders? Zou iemand geïnteresseerd zijn om mee te doen? Start klein: plan geen trip voor grote groepen of een hele klas. Een trip voor twee of drie mensen is veel gemakkelijker om mee te beginnen.

Zoals we altijd aanraden: werk niet alleen! Het is altijd nuttig om iemand te hebben als steun of iemand die een second opinion kan verstrekken. Deze persoon zou kunnen deelnemen aan de uitstap en alles met je plannen. Het kan iemand zijn die je doelgroep goed kent, zoals hun taaldocent.

De voorbereiding die je nodig hebt voor de trip hangt af van de taalvaardigheden van je cursisten en van het aantal deelnemers. Het meest uitdagende scenario zou een grote groep zijn met lage taalvaardigheden. Een kleine groep deelnemers met een hogere taalvaardigheid is veel gemakkelijker, want je zult de kans hebben om te improviseren. Je kunt op hun interesses inspelen en spontaan je plannen veranderen of een discussie starten. Met complete beginners is dit niet mogelijk.

Als je een groep beginners hebt, is het altijd nuttig om een korte lijst van woorden voor te bereiden als gids. 10-15 woorden of zinnen zijn voldoende. Het gaat meer om kwaliteit dan kwantiteit (zie kader). Vooral als je met beginners werkt, kan het nuttig zijn om wat voor te bereiden met de groep voordat je begint. Praten met een groep beginners in het midden van de straat is waarschijnlijk geen succes. Straatlawaai en andere mensen die voorbijlopen maken het voor de leerlingen moeilijk om zich te concentreren. Zoek een rustige plek voor de wandeltocht en leg uit wat je gaat

doen. Op dat moment kun je ook wat woordenschat aanbrengen.

Als je met de leerkracht van de cursisten werkt, kan je het eens worden over een werkverdeling. Als de leerkracht de trip in de klas voorbereidt, kan dit helpen. Je kunt de deelnemers laten vertellen wat ze al geleerd hebben: welke woorden ze kennen, specifieke zinnen,... Als ze niet graag praten, kun je hen vragen om het cursusmateriaal te tonen en verwijzen naar enkele woorden etc. tijdens de trip.

Een korte, specifieke woordenlijst is een handig hulpmiddel voor alle trips of wandeltochten met beginners. Maak gewoon een lijst met woorden en laat de deelnemers de vertaling vinden met hun smartphones. Als ze geen smartphone hebben, laat je ze raden met behulp van woorden of gebaren. Iedereen zal op zijn minst de kans hebben om het op te zoeken later, als ze de lijst mee naar huis nemen.

Wees specifiek met je keuze van de woordenschat voor deze lijst. Kwaliteit (en relevantie) is zeker beter dan kwantiteit! Als je bijvoorbeeld een bibliotheek bezoekt, kun je kijken naar de borden die je daar vindt. Wees nauwkeurig met de formulering van de tekens voor je lijst om verwarring te voorkomen. Dit kan bijvoorbeeld zijn:

- Rustige omgeving
- Terugbrengen van boeken
- Bibliotheekkaart
- Vraag naar een bibliothecaris
- Telefoons op stil zetten
- ...

Wanneer je bent aangekomen (of indien van toepassing tijdens de reis) kun je hen vragen om uit te kijken naar deze borden.

UITDAGINGEN

Groepen met een zeer ongelijke taalvaardigheid onder de deelnemers zullen zeker een uitdaging vormen. Probeer de gevorderde leerlingen te vragen om de beginners te helpen.

Als je gebruikmaakt van het openbaar vervoer, moet je er zeker van zijn dat iedereen een geldig ticket heeft gekregen. Als je een klein budget hebt om tickets te kopen voor de groep, zorg er dan voor dat iemand met een kaart of pas niet betaalt, zodat je geen geld verspilt. Het is de moeite waard om het nog eens te checken.

Stiptheid is altijd een probleem als je tijd en plaats hebt afgesproken. Er kan altijd iets gebeuren, zoals vertragingen met het openbaar vervoer. Geef de deelnemers op voorhand je gsm-nummer, zodat ze je kunnen bellen als ze te laat zijn. Voor beginners kan het moeilijk zijn om dit uit te leggen. Als je met iemand anders werkt, kan hij wachten op de laatkomers.

En zoals hierboven reeds vermeld, is het altijd mogelijk dat je een groep hebt die niet geïnteresseerd is in wat je aanbiedt. Luisteren naar de behoeften van de groep is altijd de sleutel en als je de groep niet kent, kan dit bijzonder moeilijk zijn. Soms is het gewoon geen goede match, en dat moet je gewoon accepteren. Andere mogelijkheden komen wel.

<https://www.weltkulturenmuseum.de/de/freundeskreis/veranstaltungen/8293>

<http://architectureforrefugees.ch/en/walking-tours/>

BASISREGELS

- Als we werken met vluchtelingen, dienen we ons altijd bewust te zijn van hun financiële situatie. Probeer niemand uit te sluiten. Zelfs een busticket kan een obstakel zijn voor sommigen.
- Oriëntatie is een uitdaging voor velen. Kies een zeer eenvoudig ontmoetingspunt dat iedereen kent. Als je een extra vrijwilliger hebt om je te helpen, moet iemand wachten op laatkomers.
- Als je een reis voor een specifieke groep wilt plannen, vraag hen dan om een plaats voor te stellen. Als de bestemming al is vastgelegd, probeer dan uit te zoeken wat relevant is voor hen op deze plaats. Als je gevorderde cursisten hebt, kun je ze ook vragen of ze een reis voor de anderen willen organiseren.

DE STAD GRATIS

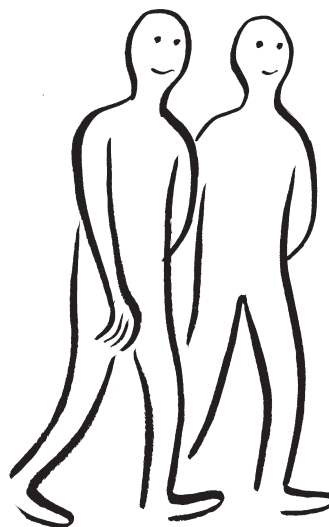
Sarah had net een baan verloren, toen ze een vrouwengroep van vluchtelingen begon te ondersteunen bij het lokale gemeenschapscentrum om de hoek. Een buurman bracht haar ernaartoe, en omdat Sarah genoeg tijd had en iets wilde doen dat zinvol was, was het een buitenkansje. "Gewoonlijk zat ik 7 uur per dag voor mijn computer. Het was echt boeiend om die vrouwen te helpen met hun leerproblemen en hun dagelijkse strijd," herinnert Sarah zich. Na een maand kreeg Sarah een nieuwe baan, dus had ze geen tijd meer om de vrouwen 's morgens te ontmoeten. "Toen ik hen vertelde over mijn nieuwe baan en dat ik elke ochtend 40 minuten moest pendelen, leerde ik dat sommige van deze vrouwen zelden hun buurt verlaten en het niet gewoon waren om het openbaar vervoer te gebruiken." Dat was het uitgangspunt om korte reizen te organiseren, zodat de vrouwen instellingen en delen van de stad leerden kennen, die ze waarschijnlijk nooit alleen zouden bezoeken.

De eerste uitstap bracht de groep zowel naar de bibliotheek als naar een kunstgalerij. Een bibliotheek met haar verschillende diensten kan zeer nuttig zijn voor de vrouwen. Maar dat is niet het belangrijkste. "Deze vrouwen hebben me zo vaak verrast, zodat ik niet durf te oordelen wat voor hen nuttig is of wat hen interesseert. Ik denk dat ze meedoen, omdat ze me kennen en ze zijn nieuwsgierig." Dus het enige criterium voor de afgelopen vier trips is dat Sarah alleen plaatsen koos waar je niet hoeft te betalen en de diensten gratis zijn. Het feit dat je geen geld nodig hebt, betekent niet noodzakelijkerwijs dat deze plaatsen gemakkelijk toegankelijk zijn. Sommige zijn alleen bekend bij 'insiders'. Het zou kunnen dat de vrouwen deze plaatsen nooit opnieuw bezoeken, maar zij hebben de stad vanuit verschillende hoeken gezien.

Afhankelijk van de grootte van de plaats of instelling laat Sarah altijd weten wanneer ze komt en ze vraagt of ze kan komen met een groep van acht. Ze is tot nu toe nergens geweigerd, integendeel: omdat ze op voorhand contact had opgenomen met de instellingen, werden ze persoonlijk begroet, wat natuurlijk een heel mooi gebaar was voor de vrouwen.

Rosaly, een vrijwilliger van het gemeenschapscentrum die nog steeds de ochtendvergadering in het centrum leidt, helpt Sarah met haar trips. Rosaly kan ook meegaan als de trips na de middag plaatsvinden na het werk. Dit betekent ook dat twee vrouwen hun kinderen meenemen. Rosaly bestudeert de trips enkele dagen op voorhand door samen met alle vrouwen op de stadskaart te kijken. Ze geeft een zeer korte introductie van wat er op het programma staat en ze peilt naar de verwachtingen en veronderstellingen over de plaatsen bij de vrouwen. Voor de laatste trip gaf Rosaly hen de taak om uit te zoeken hoe er te komen met het openbaar vervoer en om te schatten hoe lang het zou duren. De vrouwen deden het goed. Niettemin pikt Sarah ze op als groep in het gemeenschapscentrum om niemand te verliezen.

Na elke reis wordt de vrouwen gevraagd om feedback te geven over hun ervaringen en hun indrukken. Dat is het deel waar Sarah het meest van houdt. De regel is dat iedereen feedback moet geven, ongeacht hun taalniveau. Wat de vrouwen vertellen, gaat niet alleen over de plaatsen die ze hebben leren kennen, maar ook over dingen die onderweg gebeurd zijn of wat hen opviel tijdens de busrit naar de bestemming. "Op dat moment is het niet meer aan mij om de stad te laten zien, maar zij tonen mij hoe ze de stad zien waarin we leven."

#4

GROEPSACTIVITEITEN

b.v. koken, naaien, voetbal,....

HET CONCEPT

Het is makkelijker om een taal te leren als je er echt behoefte aan hebt om te communiceren. Als mensen een gezamenlijke interesse hebben, dan heb je iets om over te praten. Het doet er niet toe of je een passie hebt voor sporten, tuinieren, knutselen of schaken. Groepsactiviteiten zijn een geweldige kans voor vluchtelingen om nieuwe mensen te leren kennen en om op een informele manier een taal te leren. De communicatie tijdens de activiteit is het uitgangspunt.

Uiteraard is het een uitdaging voor studenten als ze mensen kunnen vinden die geduld hebben om trager met hen te spreken en die proberen te begrijpen wat een beginner wil zeggen. In een groep met dezelfde interesses vind je zulke sprekers en luisteraars makkelijker, zeker als de beginners relevante kennis, ervaring en skills willen delen.

Terwijl migranten en vluchtelingen activiteiten doen met andere mensen en organisaties in hun buurt leren ze tegelijkertijd de taal.

De authentieke communicatie die hiermee gepaard gaat, is eigenlijk efficiënter voor het leren dan 'out of context' activiteiten. De studenten blijven gemotiveerd, ze krijgen authentieke feedback en ze voelen zich meer op hun gemak.

In deze context ben je niet meer de gewone vrijwilliger. Misschien ben je zelf actief in een sportclub, een kookclub of iets dergelijks. In zo'n geval kun je je organisatie of ver-

“Als iemand gemotiveerd is om deel te nemen aan een nuttig project, betekent dat meer dan alleen maar leren van Duitse burens. Sommige vluchtelingen wilden iets nuttigs doen voor de samenleving waarin ze nu wonen, nuttig voor alle inwoners van Nortorf.”

**Cursist tuinierproject
Nortorf, Duitsland**

eniging voorstellen bij de nieuwkomers.

De rol van de vrijwilliger focust meer op expertise dan op taal – je verwelkomt vluchtelingen en bent een contactpersoon. Heb aandacht voor wat studenten kunnen bijbrengen op het gebied van relevante kennis. Ze beschikken misschien over bepaalde vaardigheden op het gebied van sport of knutselen. De taal wordt belangrijk door de activiteit zelf. Op een voetbaltraining bijvoorbeeld moet je naar de richtlijnen van de coach luisteren, bij een kookcursus zijn de recepten, de ingrediënten en de methode uitgangspunten voor het taalgebruik. Het grote voordeel van zulke activiteiten is dat de betekenis van woorden en zinnen meestal duidelijk wordt terwijl je bezig bent. In elk geval vind je tips om studenten te helpen in deze toolkit (zie ...) Hulp bij specifiek en technisch taalgebruik kan bijzonder nuttig zijn.

Mensen met dezelfde interesses komen vaak samen in een groep of organisatie. Die groepen kunnen een extra inspanning doen om

vluchtelingen aan te werven.

Hoe bereik je vluchtelingen?

Het is je taak om bruggen te bouwen tussen vluchtelingen en je organisatie. Denk aan vluchtelingenorganisaties en taalscholen waar je reclame kunt maken voor je groep en nodig vluchtelingen uit. Als je mensen zoekt met speciale

interesse voor koken, knutselen of sport, maak dat dan duidelijk. Ze mogen eventueel vrienden meebrengen als ze niet graag alleen komen.

Je kunt ook een hele klas uitnodigen voor een voetbaltraining of een kookactiviteit, maar vergeet niet dat sommige mensen misschien minder geïnteresseerd zijn. In zo'n geval kun je best de gewone dingen laten zien, zodat zowel de mensen met ervaring als de buitenstaanders er wat aan hebben.

UITDAGINGEN

Het is niet altijd makkelijk om mensen voor een groepsactiviteit uit te nodigen. Het helpt als je openlijk over de moeilijkheden kunt praten. Misschien zijn er culturele verschillen die je niet kent die een probleem vormen. Denk na hoe jij en je organisatie hier tegenover staan. Ben je bereid om dingen te veranderen? Of wil je dat de anderen zich aanpassen? Momenteel is het normaal om opties zonder vlees aan te bieden voor vegetariërs. Ben jij en je organisatie bereid om met religieuze overwegingen rekening te houden?

Deze dingen hoeven je niet af te schrikken. Zelfs als je er niet toe in staat bent om dingen te veranderen, kun je met kleine stappen beginnen en de eerste bijeenkomst is ook al de moeite.

Financiële obstakels

Als het geld kost om aan je activiteit deel te nemen, kan dat obstakel zijn voor vluchtelingen. Het is belangrijk om hierbij stil te staan. Hoe kunnen mensen die er sociaal en financieel moeilijk voorstaan aan de activiteit deelnemen? Zoek uit of het mogelijk is dat je club sponsors zoekt of een andere uitweg vindt om de deelname van vluchtelingen te subsidiëren.

Wil de organisatie echt nieuwe mensen?

Als je je club of vereniging wil openstellen voor vluchtelingen, is het van belang te weten of de club achter het initiatief staat. Het is ook goed om bondgenoten te hebben binnen de club. We raden aan om er op voorhand met de andere leden over te praten en naar hun feedback te luisteren, zodat je weet waar je aan toe bent. Als je bondgenoten hebt, ben je niet de enige die achter het project staat. Als er twijfel is in de groep kun je best klein beginnen en maar één of twee vluchtelingen uitnodigen. Zo doe je ervaring op en kun je nagaan hoe de andere leden rea-

geren. Vergeet niet dat je mensen in een moeilijke situatie brengt als je ze uitnodigt zonder te weten of ze welkom zijn voor de andere leden.

Deelnemers spreken hun eigen taal

Zelfs als je vluchtelingen wil helpen met hun nieuwe taal, hoeft je het niet als probleem te beschouwen als ze hun eigen taal spreken. Het kan van pas komen als mensen elkaar helpen door woorden en zinnen te vertalen die ze niet begrijpen. Als deelnemers in hun eigen taal spreken en grappen maken die anderen niet begrijpen, kun je ingrijpen en met hen spreken als je ziet dat het voor verdeling en sociale problemen zorgt. Leg geen regels op; het zijn geen schoolkinderen!

BASISREGELS

- De gemeenschappelijke interesse primeert.
- Zoek bondgenoten in je groep, zodat de vluchtelingen echt welkom zijn. Iemand uitnodigen die niet echt welkom is, zorgt voor problemen bij de geïnviteerde.
- Zorg voor een duurzame oplossing voor vluchtelingen als er geld gevraagd wordt om mee te doen.

TUINIEREN OPENT HARTEN EN TONGEN

Op een regenachtige dag in april 2015 ontmoeten vluchtelingen hun Duitse burens in twee oude tuinen in het centrum van Nortorf.

Niemand woonde in de oude huizen naast de tuinen. De huizen werden gebruikt als opslagruimte voor goederen voor vluchtelingen. Maar hoe zat het met de tuinen? Konden ze niet meer zijn dan vergeeten plaatsen vol onkruid en oude appelbomen? Een vrouw dacht eraan om er een tuinierproject te starten voor vluchtelingen.

Julia Beilke is in de veertig en ze zag wel wat in het project om de nieuwe inwoners van Nortorf beter te leren kennen in het landelijke gebied in het noorden van Duitsland nabij Kiel.

“De vluchtelingen wisten waar de twee oude huizen stonden”, zegt ze. “Dus konden we met iets nieuws beginnen.” Eén tuin stond vol groenten en de andere diende als speelplaats voor de families van de vluchtelingen en er werden ook barbecues gegeven.

Er werden tweedehands tuinmeubelen en tuingereedschap gekocht en de vluchtelingen en de vrijwilligers begonnen het onkruid te wieden en de grond klaar te maken voor groenten en bloemen. Ze zetten er borden bij met de naam en een afbeelding van de plant. Maar ook op bomen en gereedschap kwamen namen. De tuin leek op een beeldwoordenboek.

“De woordenschat van de vluchtelingen en de planten zelf groeiden tegelijkertijd”, zegt Julia Beilke. Door samen te werken met de vrijwilligers leerden de vluchtelingen niet alleen de substantieven maar ook de werkwoorden van wat ze deden. De vluchtelingen leerden de woordenschat om afspraken en plannen te maken voor hun volgende tuindag: de Duitse woorden voor tijd en uur, dagen van de week, maanden werden ingeoefend.

In een van de huizen was een opslagplaats voor het lokale museum. De conciërge kende het tuinierproject en besloot om van het huis een ontmoetingsplaats te maken.

De stad en de vrijwilligers hielpen hem. Iedereen hielp om de museumstukken te verhuizen en het huis in te richten als een sociaal centrum. De naam

is nu ‘Het kleine witte huis’ en de interculturele tuin. Sinds november 2016 is het een ontmoetingsplaats voor vluchtelingen en hun Duitse burens. Vrijwilligers organiseren activiteiten van maandag tot zaterdag. Ze worden aangekondigd op Facebook en WhatsApp.

Niet alleen vrijwilligers en vluchtelingen van “Die Mitte Nortorf” (de officiële naam van het project) zijn gefascineerd door wat er groeit. Het project staat model voor andere dorpen en steden met ongebruikte plaatsen en mensen die bruggen willen bouwen tussen vluchtelingen en hun burens. Het huis is nu zoals een galerij met foto’s en teksten van vluchtelingen en vrijwilligers.

“We vroegen om iets over hen te schrijven: waar komen ze vandaan en wat doen ze graag in het huis of in de tuin”, zegt Julia Beilke. Na een jaar in het centrum van Nortorf was dit een eenvoudige taak voor hen. Voor Julia Beilke is het belangrijk te onderstrepen dat iedereen van Nortorf ervan profiteert. Het team van vrijwilligers werd stelselmatig aangevuld met vluchtelingen die actief meewerkten. “Als iemand gemotiveerd is om mee te werken aan een project, is dat meer dan leren van Duitse burens. Sommige vluchtelingen wilden iets nuttigs doen voor de gemeenschap waarin ze nu leefden – iets nuttigs voor iedereen in Nortorf.” Deelnemen aan een project betekent iets doen in de samenleving en het is de beste motivatie om een taal te leren.

#5 INDIVIDUELE BEGELEIDING

buddying

HET CONCEPT

Bij individuele begeleiding komt een vluchteling regelmatig samen met een vrijwilliger om aan de taal te werken. Dit biedt de vluchteling een kans om de nieuwe taal in te oefenen op een rustige en veilige manier. Nergens anders kan de vluchteling meer spreken. De vrijwilliger is geen privéleraar maar een expert in spreken (en luisteren!) met wie de vluchteling kan oefenen en bijleren.

Hoe vaak ze samenkomen en hoe lang een sessie duurt, dienen ze beiden af te spreken.

DOELGROEP

Individuele begeleiding is interessant voor alle studenten die extra tijd over hebben om de nieuwe taal te leren. Het kunnen vluchtelingen zijn die iemand nodig hebben om mee te oefenen en die het te moeilijk vinden om naar een conversatieklas te komen of die geen tijd hebben om op een bepaald tijdstip te komen. Sommige studenten houden van deze formule, omdat ze zich niet op hun gemak voelen in een grote groep. Last but not least vind je kansen om iemand echt goed te leren kennen en je kunt op hem focussen.

“Het is belangrijk voor mij om vanaf het allereerste begin zo ontspannen mogelijk een omgeving te creëren, dus begin ik met kleine gesprekken met de student. Op die manier kan ik horen op welk niveau de leerling staat.”

**Vrijwilliger,
Lärdansk Odense,
Denemarken**

EERSTE STAPPEN – ORGANISATIE EN VOORBEREIDING

Zoals eerder gezegd kan het interessant zijn voor vrijwilligers om zich kandidaat te stellen voor individuele begeleiding binnen een organisatie. De vrijwilligerscoördinator kan een goede match voor je vinden en je verder helpen.

Als je geen organisatie vindt die deze formule gebruikt, kun je het zelf proberen. Misschien ken je al iemand die je kunt helpen voor taal. Als je voor een organisatie werkt, word je behandeld als “vrijwilliger”. Als je zelf iemand regelmatig ontmoet buiten een organisatie, is de relatie minder duidelijk – ben je vrienden of kom je samen om beiden een taal te leren?

Denk goed na over je grenzen. Zoek voor jezelf uit of er bepaalde privédingen

zijn waarover je niet graag spreekt. Als er niets is, is dat ook goed. Als je voor een organisatie werkt, kan het zijn dat je met bepaalde richtlijnen moet rekening houden. Zorg ervoor dat alles duidelijk is: een gelegenheid om de nieuwe taal te oefenen tussen twee personen. Het is voor jou en voor de student beter als je goede afspraken maakt over hoe vaak je elkaar ziet en hoe lang een sessie duurt.

Een belangrijk punt is waar je elkaar ontmoet. Het moet een rustige plaats zijn, maar ideaal gezien niet te privé. Het is erg goed als je binnen de gebouwen van een organisatie kunt werken. De organisatie heeft misschien aparte lokalen, zodat jullie op een neutrale plaats kunnen afspreken waar je

rustig en ongestoord kunt werken. Het beste is een plaats waar weinig afleiding is, zodat je je goed kunt concentreren. Idealiter zijn er boeken, woordenboeken, foto's, kaarten, spelletjes en andere dingen die van pas kunnen komen bij een conversatie.

Een café of restaurant is geen geschikte plaats, maar het kan werken als je weet wat je te doen staat. Vergeet niet dat je iets moet drinken en dat kan een probleem zijn voor de student waar ze niet graag over praten. Soms vind je plaats in een bibliotheek, een galerie of een gemeenschapscentrum. Hier hoeft je niets te consumeren. Zoek alleszins een locatie waar je elkaar als gelijken kunt ontmoeten en waar je je allebei goed voelt.

BASISIDEEËN ROND VORM EN INHOUD

Zoals reeds vermeld kan het geen kwaad als je de bijeenkomsten een beetje formeel bekijkt, zodat je echt kunt werken rond taal. Dit gebeurt automatisch als je voor een taalorganisatie werkt en de coördinator student en vrijwilliger samenbrengt. Anderzijds kan te veel formaliteit en starheid ertoe leiden dat ze de ontspannen en vriendelijke sfeer verstoren die essentieel is voor een goede conversatie. Als je voor een organisatie werkt, zal de eerste afspraak hopelijk verzorgd worden door een coördinator, die je adviseert over de volgende bijeenkomsten. De coördinator kan ook tips geven in verband met de onderwerpen waarover je kunt praten.

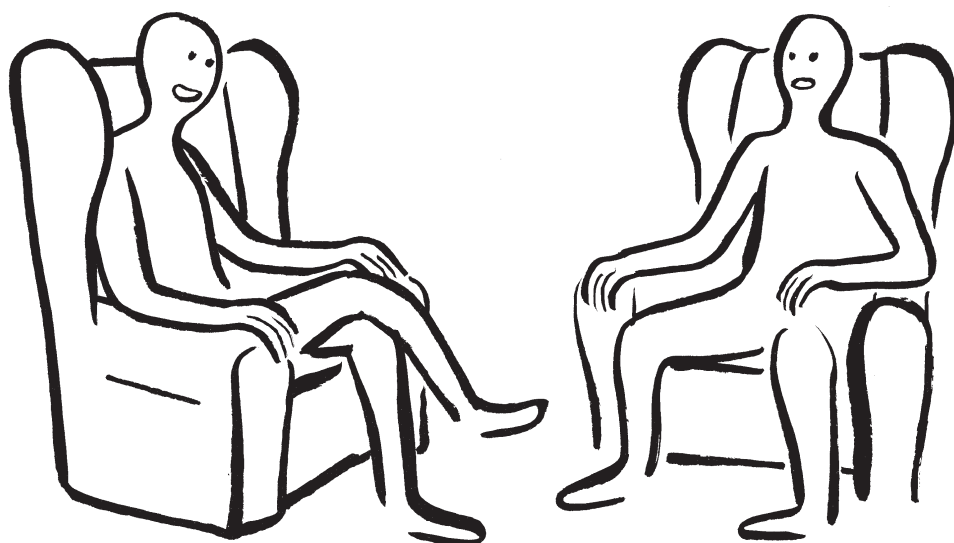
WAAROVER KUN JE PRATEN?

Het hangt volledig van jou af en daarom is deze formule ook zo interessant. Je hoeft niet bang te zijn van stiltes, want de meeste studenten die ervoor kiezen willen juist praten. Vraag aan de vluchteling waarover ze het willen hebben. Je hebt misschien al enkele vragen bij de hand waarmee je kunt starten. "Vertel me over een leuke ervaring van vorige week." Als je conversatiepartner niets zegt, kun jij iets antwoorden en tegen hem zeggen dat je volgende week dezelfde vraag stelt.

Bij vervelende stiltes kun je inspiratie vinden bij vragen over

- het nieuws
- boeken
- hobby's
- geloof
- toekomstdromen
- ...

Als je iemand hebt met een zwak taalgevoel, kun je ook vragen waarover ze het in de les hebben. Stel niet voor om het handboek te tonen – het is nuttiger om te spreken over wat ze zich herinneren. Het zijn niet de boeiendste onderwerpen, maar het voordeel is dat de student basiswoordschat leert?

UITDAGINGEN

De formule is het best geschikt voor ervaren vrijwilligers, omdat ze er dus alleen voorstaan. Misschien is de vrijwilliger de enige contactpersoon/native speaker naast de leraar.

Als je veel tijd hebt, kan de vluchteling misschien over moeilijke onderwerpen praten zoals hoe hij als migrant naar hier gekomen is, oorlogservaring, verlies van familieleden etc. Sommige vluchtelingen hebben het moeilijk om ermee om te gaan.

Afspraken rond tijd kunnen voor beide partijen belangrijk zijn. Misschien is de vrijwilliger de enige native speaker die de student kent. Soms moet je neen zeggen als de student meer tijd wil dan de vrijwilliger. Het helpt als je duidelijk bent en zegt wat je grenzen zijn en hoeveel tijd je hebt. Zoals reeds vermeld, is het handig om op voorhand duidelijke afspraken te maken. Het is beter om een beperkt tijds kader te bepalen dat je later kunt uitbreiden dan veel afspraken te beloven die je later niet kunt nakomen.

Individuele begeleiding beschouwt de vrijwilliger en de vluchteling als gelijken. Door het feit dat de vluchteling beperkte taalkennis heeft en de vrijwilliger de taal door en door kent, kan er sprake zijn van "linguïstische ongelijkheid". De vrijwilliger dient daar voorzichtig mee om te gaan door respect en empathie te tonen.

BASISREGELS

- De vluchteling moet vrijwillig deelnemen
- Onderschat nooit het belang van de juiste match tussen vluchteling en vrijwilliger. Zonder wederzijds vertrouwen tussen vluchteling en vrijwilliger zal de een-op-een ontmoeting nooit een succes zijn.
- Het kan voor de vrijwilliger beter zijn om gevoelige onderwerpen te vermijden, zoals de vraag naar waarom de vluchteling asiel heeft aangevraagd. Wanneer de vluchteling hierover wil praten, kan zij/hij het zelf aanbrengen.

DE CONVERSATIE

die nooit stopte

Vluchteling Baris en vrijwilliger Ruth ontmoeten elkaar elke week twee uur op de Lärðansk Odense taalschool om Deens te oefenen. Voordat Ruth Baris ziet, haalt ze de sleutel van de klas bij Anette. Anette is de vrijwilligerscoördinator op Baris en Ruth samengebracht. Ruth en Baris komen al anderhalf jaar samen en ze kennen elkaar al vrij goed.

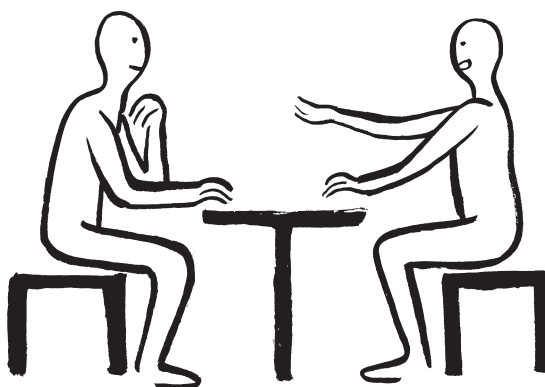
Op de eerste bijeenkomst begint Ruth met de volgende vraag: "Vertel iets over jezelf, Baris – om het even wat. Daarna zal ik je vragen stellen en daarna kun jij mij vragen stellen – om het even wat." Intussen zijn ze nog altijd bezig. Ruth zegt: "Ik vind het belangrijk om vanaf het begin een ontspannen omgeving te scheppen. Ik begin dus met korte conversaties tussen de student en mij. Op die manier kan ik het niveau van de student goed inschatten."

Ruth gebruikt traditionele werkvormen. Heel veel spreken, memoriseren en nieuwe woorden herhalen. Ruth legt uit: "Hoe relevanter het onderwerp, hoe makkelijker je erover kunt praten. We beginnen gewoonlijk met de student die het 'onderwerp van de dag' kiest, behalve als we al iets afgesproken hebben. We herhalen vaak de nieuwe woorden van vorige sessie. De student maakt vaak aantekeningen en ik ook."

Maar hoe ga je om met uitdagingen in one-to-one situaties? Ruth staat er niet alleen voor. "Ik heb gelukkig Anette als vrijwilligerscoördinator. Anette en ik praten over het verloop van de sessies, we praten over de uitdagingen op het gebied van leren en andere dingen die ik tegengekomen ben – bijvoorbeeld als een student praat over persoonlijke, 'vieze' ervaringen. Ruth ziet Anette regelmatig, omdat ze elke week de sleutel gaat halen in haar kantoor.

Ruth is al bezig met taalonderwijs sinds 2002. Waarom houdt ze precies van individuele begeleiding? Ruth zegt: "Ik spreek graag met dezelfde student af. Je leert elkaar goed kennen, ik leer hun taalniveau goed kennen en kan hen daarom op de best mogelijke manier helpen. Ik heb al veel geleerd door met zo veel verschillende mensen te werken. We vergelijken hun cultuur en religie met die van mij. Ik heb dus nieuwe vrienden na onze bijeenkomsten."

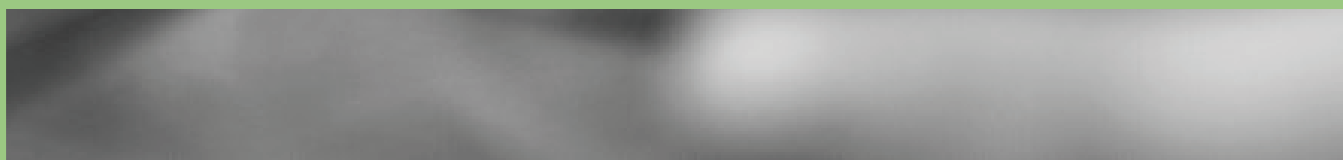
Op de vraag of Ruth andere mensen wil aanmoedigen voor individuele begeleiding antwoordt ze het volgende: "Jazeker, maar het hangt af van de persoon – het vraagt heel wat geduld en inlevingsvermogen. Je dient de student als een gelijke te behandelen, maar je moet ook zijn taalfouten corrigeren."

Achtergrondinformatie

In dit hoofdstuk vind je een aantal artikels om over na te denken. Ze hebben te maken met onderwijs en leren en ook met de politieke en culturele contexten waarin we werken.

REFLECTIE EN OPNIEUW BEKIJKEN

Vrijwilligers worden ingeschakeld om vluchtelingen en migranten te helpen om een beter leven te vinden. Hierover nadenken kan tot een betere praktijk leiden. Het kan ook helpen om na te denken over de structurele, politieke, economische en culturele problemen waarmee onze studenten te maken hebben. Wat hieronder staat heeft allemaal te maken met die bredere context voor studenten. De attitudes en praktijken die we in ons werk stoppen, kunnen de studenten helpen om die obstakels te boven te komen.

Een verhaal van drie sectoren

Vrijwilligerswerk kan controversieel zijn. Dit komt omdat vrijwilligerswerk soms gezien wordt ter vervanging van gesubsidieerd talenonderwijs. In heel Europa heerst een debat over wie talenonderwijs voor volwassenen moet aanbieden: de staat, de vrijwilligerssector of de privésector of een combinatie van de drie.

In Groot Brittannië is de staat de belangrijkste onderwijsverstrekker voor talenonderwijs voor volwassenen (ESOL) ten minste sinds 2001 toen de Skills for Life Strategy werd opgestart. In andere Europese contexten, zoals bijvoorbeeld Italië, is er minder multilinguïstische migratie geweest en daar heeft de staat niet zo zwaar geïnvesteerd in talenonderwijs voor migranten en vluchtelingen.

Als de lessen gesubsidieerd en georganiseerd worden door de staat worden er hogere vereisten gesteld in verband met diploma's, leerplannen, certificaten en auditing (inspecties). De lessen vinden doorgaans plaats in scholen die goed uitgerust zijn. Er is vaak meer hulp voor de administratie, HR en navorming.

Vrijwilligerswerk (de derde sector) is vaak minder formeel. Het niveau is vaak lager omdat ze niet over dezelfde hulpmiddelen beschikken. Leraars zijn al dan niet betaald. Ze hebben wel of geen professionele kwalificaties en ervaring. Omdat de lessen meestal niet gesubsidieerd worden, zijn ze niet onderworpen aan controle, procedures en beperkingen opgelegd door de overheid. Sommigen beweren dat er meer vrijheid is voor leraars en studenten om dingen te organiseren. Anderzijds kan de kwaliteit erg verschillen.

De rol van de privésector is complexer. Het kan zijn dat privéinstellingen die winst maken zich als onderwijsverstrekker voordoen (zoals in Denemarken bijvoorbeeld). Het kan ook zijn dat taalscholen volledig betaald worden met geld van de studenten. In de klassen vind je een mix van migranten en vluchtelingen én buitenlandse studenten. In het algemeen zijn de voorwaarden om er binnen te komen minder streng, maar het loon en de werkomstandigheden zijn slechter en het contract minder zeker dan in de publieke sector.

Vrijwilligers, Migratie & Vluchtelingen

Het is interessant om vrijwilligerswerk in het talenonderwijs te zien in zijn historische betekenis. De laatste vijf jaar zijn er massa's vluchtelingen naar Europa gekomen, die vaak vluchten voor conflicten, zoals de oorlog in Syrië. Vaak ondernemen ze gevaarlijke reizen over land en zee. Een gevolg hiervan (naast vele andere) is dat er heel wat mensen zijn die vluchtelingen willen helpen – vrijwilligerswerk in het talenonderwijs is hier direct aan gelinkt. Nadenken over migratie in een bredere context helpt ons om de problematiek van migratie en vluchtelingen beter te begrijpen.

Migratie is er altijd geweest in de Europese geschiedenis en het is zeker geen nieuw fenomeen. Het heeft de culturen en landen die we nu 'Europees' noemen mee gecreëerd en doet het nog steeds. De laatste drie eeuwen werd migratie aangemoedigd om de populaties en de nationale economie een boost te geven. Europeanen zijn ook massaal geëmigreerd, vooral naar Amerika, om de problemen thuis te ontvluchten. In de 20ste eeuw werd Europa gekenmerkt door interne en externe hervormingen. Europeanen vluchtten uit hun land of werden verdreven als 'onthemden' door het Nazisme, oorlogen en dictaturen.

De Europese kolonisatie heeft ook voor Europese emigratie en immigratie gezorgd. De relaties tussen kolonisatoren en vroegere kolonies hebben voor een migrantenbeweging gezorgd die nog steeds bestaat. De kolonisatie heeft voor meer economische ongelijkheid gezorgd tussen de kolonies en de gekoloniseerde gebieden. Deze ongelijkheden en de relatieve armoede en onzekerheid in de vroegere kolonies blijven de migratie stimuleren. Europese landen hebben migratie uit hun vroegere kolonies ook aangemoedigd om goedkope arbeidskrachten te vinden. Heel wat Europese landen hebben op dit ogenblik goedkope arbeidskrachten nodig voor hun economie.

Moderne immigratiesystemen hebben de terminologie en wettelijke status rond migratie veranderd. Maar de basismotieven voor migratie zijn de in loop van de geschiedenis weinig veranderd.

TERMINOLOGIE

Vluchteling – iemand die zijn land moest ontvluchten wegens gevaar om politieke of religieuze redenen of etniciteit. Wettelijk gezien is een vluchteling iemand die asiel krijgt in een ander land.

Asielzoeker – iemand die het statuut wil van vluchteling.

Economische migrant – iemand die om economische redenen zijn land verlaten heeft.

Immigratie – bewegingen van mensen in een land.

Emigratie – bewegingen van mensen uit een land.

'Expat' of migrant? Beide termen verwijzen naar iemand die in een ander land leeft. Ze hebben nochtans verschillende connotaties. Expat (kort voor expatriate) is een term die vaak gebruikt wordt voor mensen die in het buitenland wonen of witte immigranten uit rijke landen. Migrant en immigrant zijn termen met een onaangename connotatie die vaak gebruikt worden om armere expatriates mee te belasteren.

Integratie

Integratie is een omstreden term. Het is belangrijk voor mensen die migranten en vluchtelingen willen helpen om te begrijpen wat er met integratie bedoeld wordt. Het is vaak een gemakkelijk verhaal tussen "wij" en "zij", terwijl het in werkelijkheid veel complexer is.

Eerst en vooral is sociale integratie veel meer dan een geslaagde mix van nieuwkomers en mensen die op een bepaalde plaats geboren en getogen zijn. Het gaat niet alleen over nationaliteit en taal, zoals vaak wordt beweerd, maar ook over sociale klasse, leeftijd, geslacht, religie en dergelijke. Vaak zijn er evenveel verschillen binnen je eigen groep als verschillen met de nieuwkomers.

Discussies rond integratie kunnen focussen op de rechten van migranten om deel uit te maken van hun nieuwe gemeenschap, maar ook op de verantwoordelijkheid van migranten om de regels van hun nieuwe land te volgen en zich aan te passen aan de culturele normen. Het kan bekeken worden als een eenrichtingsstraat (regels en verantwoordelijkheden voor migranten) of een tweerichtingsstraat (regels voor migranten en niet-migrant). Terwijl een tweerichtingsstraat een eerlijker, inclusievere versie lijkt, worden de wij- en zijcategorieën nog steeds gebruikt en in de praktijk is het veel complexer dan dit.

Blijf open-minded met betrekking tot wat integratie lijkt. Zoek bij je studenten uit hoe zij het aanpakken en wat hun grootste problemen zijn om zich thuis te voelen. Nieuw-

wkomers kunnen geïnteresseerd zijn in de lokale cultuur – je kunt misschien je kennis delen. Over sommige onderwerpen zullen ze echter meer weten dan jij of de leraar, afhankelijk van hoe lang ze er al mee bezig zijn, hun netwerken en de kennis die ze hebben. Het punt is dat cultuur en ergens in thuis zijn niet altijd duidelijk is of eenvoudig. Op zoek gaan naar cultuurverschillen kan dit duidelijk maken, zodat je een meer genuanceerde en diversere kijk hebt op 'nationale cultuur'.

Leren

Als we naar onze eigen opleidingen kijken, zien we dat leren niet alleen gebeurt op een formele manier, maar op verschillende plaatsen en manieren. Formeel leren gebeurt meestal in onderwijsinstellingen in de klas. Dit soort leren heeft niet alleen een formeel doel (bijvoorbeeld een leerplan), maar het wordt ook extern geëvalueerd. Informeel leren gebeurt elke dag en de leerdoelen zijn minder duidelijk.

Voordelen van informeel leren

We kunnen de voordelen van informeel leren in de klas brengen door te focussen op het motiveren. De deelname en engagement zijn het doel, want het succes van informeel leren heeft te maken met enthousiasme. Studenten hebben meer zin om te oefenen in een taal te leren als het leuk is en als ze duidelijk gemotiveerd zijn om te communiceren over authentieke onderwerpen.

De studenten inspraak geven is ook goed voor de motivatie. Geëngageerde studenten zijn gemotiveerde studenten. Door ze te betrekken bij de inhoud van de les wordt de les relevanter en belangrijker. Het onderscheid tussen een taal aanleren en iemand helpen is belangrijk. Voor mensen die niet professioneel werken is het goed dit onderscheid te kennen.

Methodes

Zoals reeds gezegd, hoeft je bij informeel leren, waarbij je de inhoud bepaalt met de studenten, geen rekening te houden met bestaande leerplannen. Dit wil echter niet zeggen dat je de sessies niet hoeft voor te bereiden.

Grammatica is niet het belangrijkste; de taalpraktijk heeft meer te maken met het verbeteren van je communicatievaardigheden voor specifieke real life situaties. Natuurlijk is elke groep studenten anders; sommige studenten hebben graag meer echte grammatica, anderen zijn blij als ze hun grammaticale kennis kunnen toepassen door te oefenen.

Het soort activiteiten die je doet speelt ook een grote rol. Je kunt in grote of kleine groepen werken, input geven, spelletjes spelen of andere creatieve activiteiten doen.

Het is goed om spelletjes en activiteiten die goed werken bij te houden. Hoe studenten reageren op verschillende activiteiten hangt af van hun leerervaring, hun verwachtingen en hun persoonlijke voorkeur. Studenten met veel formele leerervaring kunnen spelletjes een goed alternatief vinden; het is niet echt leren. Het is goed om met de studenten te praten over hun leerervaring en over hoe ze graag leren. Vergeet ook niet dat studenten een stressvol leven leiden. Ontspannende activiteiten kunnen de druk wat wegnemen.

Diversiteit in de groep

Vluchtelingen vormen geen homogene groep. Ze hebben waarschijnlijk een verschillende sociale, culturele en opvoedkundige achtergrond. In de taalles hebben ze verschillende verwachtingen en motivaties. Het kan waardevol zijn om hierover te praten en om studenten te laten beslissen wat ze willen leren. Het tempo in de les, de onderwerpen, activiteiten en methodes, alles kan aangepast worden. De volgende verschillen kunnen een rol spelen:

- Algemene kenmerken: leeftijd, geslacht, nationaliteit, etc.
- Motivatie
- Karakter (optimistisch, depressief, etc.)
- Talenkennis: formele en informele leerervaring, de talen die ze spreken
- Vorige leerervaringen en leermethodes (in hun vaderland)
- Verwachtingen

PARTICIPATORY PEDAGOGY EN VRIJWILLIGERS

Wat is participatory taalonderwijs?

'Participatory' taalonderwijs houdt rekening met ongelijkheid en onrechtvaardigheid om het leerproces democratischer en krachtiger te maken. In de praktijk komt het erop neer dat studenten meer te zeggen krijgen over hun klas en hoe ze geleid wordt. Om dit te realiseren, maakt deze aanpak geen gebruik van voorafbepaalde leerplannen en handboeken. In de plaats hiervan spreken de leerkrachten en vrijwilligers over hun leven en ze luisteren naar de issues die voor hen het relevantst zijn. Op die manier worden de lessen opgebouwd. De echte bekommernissen en issues zijn de drijvende kracht achter het curriculum. De studenten blijven feedback geven om te zien of wat ze leren relevant is.

De idee hierachter is dat studenten experts zijn met betrekking tot hun interesses en taalbehoeften. Als je studenten op die manier respecteert, corrigeer je de onrechtvaardigheden die ze buiten de klas vaak ervaren in verband met ras, geslacht, klasse en status. Als vrijwilliger kun je hier ook toe bijdragen door studenten respect te tonen en interesse voor hun standpunten, hun behoeften en voor wat ze te vertellen hebben.

De participatory benadering haalt haar inspiratie bij de radicale Braziliaanse opvoeder Paulo Friere. In Groot Brittannië toonde het project 'Reflect ESOL (2007-2011)' hoe zijn ideeën kunnen toegepast worden in het talenonderwijs.

De vrijwilliger is in dit verband lid van de klasgemeenschap. Een sleuteljob daarbij is om iedereen te helpen om bij te dragen tot een krachtige, hulpvaardige leeromgeving. Participatory onderwijs gaat vaak dieper in op belangrijke issues in het leven van de studenten. Een taal leren komt voort uit deze echte en betekenisvolle dialogen.

Vrijwilligers in de participatory klas

In een participatory klas dien je als vrijwilliger vooral te luisteren. Dit komt omdat de formule meer aandacht schenkt aan de output van de studenten dan in andere methodes. Het is bewezen dat studenten een taal leren door hun eigen output (taal produceren) en niet alleen door input (luisteren of lezen). De focus op discussie, dialoog en zichzelf uitdrukken geeft de studenten heel wat kansen om de taal te produceren. Als je je kunt inhouden en ondersteunend kunt luisteren draag je heel wat bij tot dit proces.

Maar vrijwilligers zijn niet alleen luisteraars – ze kunnen in een discussie betrokken worden als het onderwerp hen aanspreekt. Op die manier kunnen ze de participatory klas verrijken. Als je in een echte discussie zit, deel je je mening en ervaring met de studenten. Iedereen neemt actief deel en iedereen is gelijk. Het vrijwilligersproject Xenia organiseert workshops voor vrouwen rond 'meaningful two-way social integration'. Xenia maakt geen onderscheid tussen studenten en native speakers – het zijn allemaal gelijke deelnemers in de workshops.

De rol van leraar en student vervaagt. In de praktijk blijft de betaalde leraar verantwoordelijk voor de planning en het verloop van de lessen, maar in feite heeft iedereen in de groep iets te leren en aan te leren. Vrijwilligers die zich engageren kunnen helpen om die boodschap over te brengen.

MULTILINGUAL PEDAGOGY

Recent sociolinguïstisch onderzoek heeft zich beziggehouden met de vloeiende manier waarop mensen taal gebruiken in de context van stijgende mobiliteit, complexe migratie en de linguïstische diversiteit op veel plaatsen in de wereld. In het verleden hielden linguïsten zich bezig met bepaalde talen (b.v. Frans, Duits, Engels) die mensen spraken op verschillende niveaus. Deze niveaus werden gerangschikt van beginnersniveau tot native speaker. Tweetaligheid werd beschouwd als parallelle eentaligheid, terwijl mensen niet echt erkend werd als tweetalig, tenzij ze de twee talen spraken als native speakers. Dit model domineerde het talenonderwijs en leidde ertoe dat leraars andere talen weigerden behalve de doeltaal. Er is weinig of geen bewijs dat deze benadering mensen helpt om een taal te leren (zie Elsa Auerbach, *Reexamining English Only in the Classroom*, 1933). Wat je ook denkt, het is van belang dat leraars en vrijwilligers dezelfde boodschap verkondigen in verband met de klas als meertalige of eentalige ruimte.

Een alternatief voor het strenge, beperkte, monolinguische concept van taal is de opvatting dat iedereen een vloeiend arsenaal van taalhulpmiddelen hanteert (onze 'linguistic repertoires') in verband met onze sociale, economische en geografische contexten, m.a.w. in verband met ons leven. Iemand die b.v. in Algerië geboren is en ouders heeft die Berbers spreken, business studeert aan de universiteit en via België naar Londen gaat, heeft taalvaardigheden verworven in verschillende talen. Hij zal normaal Berbers spreken, maar liever thuis dan op het werk. Hij kan standaard Arabisch lezen en de meeste variëteiten van het Arabisch begrijpen met een verschillende moeilijkheidsgraad, maar hij zal zich het gemakkelijkst kunnen uitdrukken in het Algerijns Arabisch. Hij kan zich vlot uitdrukken in gesproken en geschreven Frans, vooral over business en academische onderwerpen, maar ook in het Engels zal de communicatie steeds vlotter verlopen. Hij zal zelfs een woordje Vlaams begrijpen, vooral lezen, door zijn verblijf in België. In een superdiverse gemeenschap als Londen kan het zelfs zijn dat hij alle talen op dezelfde dag gebruikt.

Wat houdt dit in voor doceren en leren? Een multilinguïstische benadering betekent dat je om te beginnen de bestaande talenkennis van de student naar waarde schat. Studenten worden niet beschouwd als 'ontoereikend' in de doeltaal, maar als vaardige linguïsten met een heleboel vaardigheden waarop je verder kunt bouwen. Op die manier voelen studenten zich meer op hun gemak en gerespecteerd. Als een student goed in zijn vel zit, zal hij waarschijnlijk ook beter leren. Als je bijvoorbeeld vraagt hoe je iets zegt

in hun taal, helpt dat om nieuwe kennis te verbinden met bestaande kennis. Studenten toestaan om hun taal te gebruiken om de doeltaal te analyseren en elkaar te helpen, kan helpen om hun taalgevoel te verbeteren en om complexe dingen rond grammatica en betekenis beter te begrijpen. Een aantal talen gebruiken om te discussiëren, ideeën te genereren en de structuur te beschrijven (voor schrijven bijvoorbeeld), kan leiden tot complexere, hogere niveaus in de doeltaal.

Als we zien dat een mix van talen en 'translanguaging' meer en meer voorkomen in diverse gemeenschappen, waarom zouden we studenten daar dan niet op voorbereiden in de klas? Alleen de doeltaal opleggen (b.v. alleen Engels in de klas in Londen) creëert een kunstmatige, niet authentieke leeromgeving. Het kan interessant zijn om de studenten naar hun mening te vragen (language ideologies is de sociolinguïstische term) over dingen als het mixen van talen, tweetaligheid en taalonderwijs. Je kunt de studenten ook vragen naar hun taalgebruik (practices is de technische term) thuis, op het werk, in verenigingen, etc., zodat de les zo interessant mogelijk wordt (zie Ofelia Garcia, *Problematising the Linguistic Integration of Migrants; the role of translanguaging en taalleraars*, 2018).

Naast gezonde pedagogische logica zijn er ook belangrijke politieke redenen om multilingualism en linguïstisch pluralisme te verwelkomen in de klas. In Europa stijgt linguisticism, discriminatie gebaseerd op taal. Taal leidt tot racisme bij mensen die vijandig staan tegenover migratie en diversiteit. Zij willen dat migranten hun taal leren en ze vragen hen om hun moedertaal niet gebruiken in het openbaar of zelfs thuis. In Engeland en op andere plaatsen worden migranten vaak uitgescholden op straat of andere plaatsen als ze hun taal spreken. Leraars en vrijwilligers kennen het belang van de doeltaal, maar ze moeten zich tegen linguisticism verzetten en het toejuichen dat mensen meer dan één taal spreken. Waar kun je dat beter doen dan in de taallessen? Vrijwilligers en leraars hoeven zeker geen (onopzettelijk) vijandige verhalen op te rakelen.

BRONNEN, WEBSITES VOOR VERDER ONDERZOEK

Vrijwilligerswerk

Via deze link vind je info over vrijwilligerswerk in Vlaanderen.

<http://vrijwilligerswerk.be>

Deze organisaties geven ondersteuning aan anderstalige nieuwkomers in Vlaanderen.

www.huisnederlands.be

www.derand.be

www.netwerktegenarmoede.be

www.atlas-antwerpen.be

<https://www.leuven.be/nederlands-leren-en-oefenen>

www.muntpunt.be

Dikwijls organiseert de lokale overheid (via het cultureel centrum of i.s.m. andere vormingsorganisaties cursussen Nederlands in de vorm van taalcafés, praatgroepen ...

Centra voor Volwassenenonderwijs en Centra voor basiseducatie

Het aanbod aan cursussen Nederlands in deze centra is groot. Zowel modules die spreekvaardigheid trainen als schrijfcur-sussen maken deel uit van het standaardaanbod. Wie aan be-paalde voorwaarden voldoet, kan dikwijls een korting krijgen op het inschrijvingsgeld.

Raad van Europa

De Raad van Europa ontwikkelde een informatieve bundel voor organisaties en vrijwilligers die volwassenen nieuwko-mers willen ondersteunen. De informatie is beschikbaar in 7 talen.

[https://www.coe.int/de/web/language-sup-port-for-adult-refugees](https://www.coe.int/de/web/language-support-for-adult-refugees)

Hier vind je informatie over het Vlaamse onderwijssysteem:

onderwijs.vlaanderen.be

Links naar gratis materiaal om Nederlands te leren

www.oefenhierjenederlands.be

<https://www.nedbox.be/>

<http://www.taalblad.be/>

<http://www.wablieft.be/krant/online-krant>

Informatie voor asielzoekers in België

www.vluchtelingenwerk.be

www.fedasil.be

Cavaria ontwikkelde een infobrochure voor vluchtelingen. Je kan ze downloaden via <https://www.cavaria.be/mediatheek/asiel-in-belgie-informatie-voor-asielzoekers>

<https://www.caritasinternational.be/nl/asiel-migratie/asiel-zoekers/>

<https://www.naricvlaanderen.be/nl/informatie-voor-vluchte-lingen>

LEGAL FRAMEWORK FLANDERS

Some refugees are supported by the state through several language courses, others do not even get a beginner's course. Why is that so? If you want to help a refugee gain access to a state-sponsored language course, you should first get a rough idea of how the legal status of a person relates to access to language courses. In addition, of course, there is also the factor of luck because decisions made can be arbitrary.

In Vlaanderen en Brussel wonen mensen die afkomstig zijn uit alle hoeken van de wereld. De Vlaamse overheid vindt het belangrijk dat die nieuwe burgers volop kunnen deelnemen aan de samenleving en biedt daarom een inburgeringstraject aan.

Het inburgeringstraject bestaat uit drie onderdelen. Omdat taal de basis is van een goede integratie, is er een cursus Nederlands. In de cursus maatschappelijke oriëntatie krijgen de inburgeraars een zicht op allerlei praktische aspecten van het leven in onze maatschappij: hoe zoek je werk? hoe is het onderwijs georganiseerd? hoe werkt het openbaar vervoer? Op deze en vele andere vragen biedt de cursus een antwoord.

Tot slot is er voor mensen die op zoek zijn naar werk een begeleiding via de loopbaanoriëntatie.

Het inburgeringstraject is voor sommigen een verplichting en voor anderen een vrijblijvende keuze. Tot welke doelgroep een inburgeraar behoort, is wettelijk bepaald. Tijdens een intakegesprek geeft de trajectbegeleider uitleg over de cursussen en ondertekent de inburgeraar een inburgeringscontract waarin opgenomen is welke cursussen gevolgd worden.

Of het nu een verplichting of een recht is, eenmaal een inburgeringscontract ondertekend is moet dit nageleefd worden. Indien dit niet gebeurt, kan de inburgeraar een administratieve geldboete krijgen. De handhavingsambtenaren van het Agentschap Binnenlands Bestuur beslissen op basis van de inbreuk, de informatie uit het dossier en het verweer van de inburgeraar om al dan niet een boete op te leggen. Voor een rechthebbende inburgeraar is het dossier na betaling van de boete afgesloten. Een verplichte inburgeraar moet na de boete nog steeds het inburgeringstraject voltooien. Zo niet, kan er een nieuw inbreukdossier en een nieuwe boete volgen.

Wie een cursus NT2 wil volgen, neemt contact op met een van deze organisaties:

- Agentschap Integratie en Inburgering: provincie Antwerpen, Limburg, Vlaams Brabant, West-Vlaanderen

en Oost-Vlaanderen

- Huis van het Nederlands Brussel: stad Brussel
- Atlas Antwerpen: stad Antwerpen
- In-Gent: stad Gent

Een consulent maakt de inburgeraar wegwijs en neemt indien nodig testen af. Afhankelijk daarvan wordt de hij/zij doorverwezen naar de opleiding die het best past: aan een centrum voor volwassenenonderwijs (CVO), een centrum voor basiseducatie (CBE) of een universitair talentcentrum (UTC).

Het Agentschap Integratie en Inburgering

Hier kan je terecht voor de volgende vragen:

1. Nederlands leren: samen met jou zoekt het Agentschap naar de cursus en de school die het best bij je passen. Je kan bij hen ook terecht met al je vragen over Nederlands leren.
2. Nederlands oefenen buiten de lesuren
3. Taaltest Nederlands

Een cursus Nederlands als tweede taal volgen kan een voorwaarde zijn:

- Om een attest van inburgering te behalen
- Om je kandidaat te stellen voor het huren van een sociale woning
- In het kader van een traject naar werk bij de VDAB

Nuttige websites

<https://integratie-inburgering.be/kaart-regio-vlaams-brabant>

<https://www.cgvs.be/nl/asiel>

<https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/een-cursus-nederlands-als-tweede-taal-nt2-volgen>

MIGRATIE EN VLUCHTELINGEN

Migratie – structurele component van het sociale leven

Immigratie en emigratie zijn een belangrijk fenomeen in de Europese geschiedenis. Het is een ervaring van generaties binnen Europa – niet iets unieks. Als we kijken naar de geschiedenis van de laatste drie eeuwen in centraal Europa na de Dertigjarige oorlog, zien we dat sommige gebieden dunbevolkt waren. De prinsen zorgden systematisch voor immigranten in hun landen. In de 18de eeuw verlieten tienduizenden mensen hun landen die door oorlog getroffen waren, prijsverhogingen en slechte oogsten. Zij zochten hun toevlucht in de Engelse kolonies die later de Verenigde Staten genoemd werden. Sommige dorpen in Europa konden alleen blijven bestaan omdat er mensen verdwenen. In sommige gevallen werd de economische druk door de emigratie verlicht.

De geschiedenis van de 20ste eeuw werd gekenmerkt door hervelingen, ontsnappingen en uitdrijvingen en leidde tot een gedwongen migratiegolf onder de nazidictatuur. De slachtoffers van het Nationaal Socialisme die de arbeids- en concentratiekampen overleefden, vormden een groep van tien tot twaalf miljoen 'onthemden', die uit hun huis gedreven werden.

Het kolonialisme en de afschaffing van Europese kolonies in Azië en Afrika zorgden voor migratiestromen in de decennia na de Tweede Wereldoorlog tot op de dag van vandaag. De stijgende vraag naar goedkope arbeidskrachten in de vroegere 'vaderlanden' en de armoede en onzekerheid in de vroegere kolonies brachten een postkoloniale migratiegolf teweeg. Migratienetwerken worden nog steeds in stand gehouden.

De grootste migratiestromen werden veroorzaakt door landen die hun koloniale macht niet konden blijven uitoefenen en 'gastarbeiders' aantrokken. De snel groeiende economie en industrie creëerden een grote vraag naar goedkope en laaggeschoolde arbeiders in de West- en Noord-Europese geïndustrialiseerde landen, waarvoor ze in eigen land geen oplossing hadden. Dit ging gepaard met een teveel aan arbeidskrachten aan de rand van Europa, vooral rond de Middellandse Zee, die de arbeidsmarkt niet kon opvangen wegens de slappe economie. De aanwerving van arbeidskrachten via bilaterale akkoorden was dus in het belang van beide partijen.

De migratie van nu complexer, maar de belangrijkste motieven voor immigratie en emigratie zijn weinig veranderd in de loop van de geschiedenis.

"Nadat we uit ons vaderland Irak gevlucht waren, kwamen we in een buurland terecht en ondanks onze diepgewortelde gemeenschappelijke banden qua taal, religie en cultuur werden we met immense uitdagingen geconfronteerd. Het waren moeilijke dagen. We moesten voor de school betalen en voor gezondheidszorg, ook al hadden we weinig om van te leven. Het leek op de toestand in eigen land – we voelden ons niet veilig en zeker, de twee dingen waar we naar op zoek waren toen we ons land verlieten."

Safa, mei 2019

Asiel – hoop en wanhoop

De asielwetgeving gaat terug tot in de Oudheid. De moderne wetgeving ontstond na de vorming van de Europese natiestaten in de 19de eeuw en ging gepaard met grote vluchtelingenbewegingen. Boven de nationale wetgeving voor de bescherming van vluchtelingen staat de Vluchtelingenconventie van 1951. Zij vormt de basis van de internationale vluchtelingenwetgeving. De conventie ontstond als reactie op de nationaalsocialistische dictatuur, de Tweede Wereldoorlog en de vluchtelingenbewegingen. Asiel betekent een beschermd statuut voor migranten in het gastland om politieke, etnische of religieuze redenen.

Volgens de Verenigde Naties werden meer dan 65 miljoen mensen gedwongen om te vluchten. Ze vluchten voor een dictatuur, voor vervolging, burgeroorlog, armoede en sociale ellende in hun land. Duizenden mensen sterven op hun vlucht naar Europa. In 2015 vroegen 1,3 miljoen mensen in de Europese Unie asiel aan. De meesten waren Syriërs die hun huis moesten verlaten wegens de burgeroorlog. In buurlanden zoals Turkije, Libanon, Jordanië, Irak en Egypte werden ongeveer 5,5 miljoen Syriërs opgevangen. In tegenstelling tot Europa bieden die landen geen financiële hulp,

werkgelegenheid en onderwijs, wat betekent dat vluchtelingen alleen in erg moeilijke omstandigheden kunnen overleven.

Cultuur – integratie – diversiteit

Samenlevingen en hun waarden zijn nooit homogeen. Er zijn grote verschillen die te maken hebben met klasse, geslacht, taal, etniciteit/ras, regio, leeftijd, religie, politiek, etc. Deze verschillen maken het ook onmogelijk om te spreken van een duidelijke, stabiele cultuur.

Linguïstische, professionele en sociale verwantschap met de heterogene meerderheid betekent niet dat er geen culturele en confessionele verschillen zijn. Nieuwe migrantenbewegingen dagen ons uit om het stabiele concept van een cultuur in vraag te stellen en nieuwe verschillen te aanvaarden. Waardesystemen veranderen altijd. De vraag naar "integratie" is alleen duidelijk en ondubbelzinnig als het louter om aanpassing of beter assimilatie gaat. Je toevlucht nemen tot een waardesysteem dat niet duidelijk is en nooit was is problematisch, omdat het als een krachtig instrument gebruikt wordt door de meerderheid om niet in te gaan op gelijkheid en rechtvaardigheid.

Globaal perspectief – migratie

Migratie stelt mensen in staat om te overleven en biedt voordelen voor het land. Het is ook goed voor het vaderland door de sociale connecties. In 2014, zo schat de Wereldbank, stortten emigranten vanuit rijke landen 435 miljard euro naar hun families in derdewereldlanden (plus zowat de helft hiervan via informele kanalen). De ontwikkelingshulp in datzelfde jaar bedroeg slechts één derde van dit bedrag. Deze transfers brengen niet alleen kapitaal in die landen, maar ze bereiken de families direct. Ook investeringen in kleinere ondernemingen en onderwijs en gezondheid zijn mogelijk.

Refuge Countries – migratie

Volgens een studie van het IMF leidt immigratie naar Europa tot meer economische groei. Het positieve effect doet zich vooral voor in Duitsland, Oostenrijk en Zweden, waar de groei met 0,5 tot 1,1 procent kan stijgen. Voor de hele Europese Unie berekenden experts een groei van 0,25 procent in 2020. Volgens het IMF zal die groei op middellange en lange termijn blijven duren als vluchtelingen hun weg vinden op de arbeidsmarkt. Het is cruciaal dat vluchtelingen zo snel mogelijk werk vinden.

"Ik heb altijd gewerkt en ik heb nooit iemand iets gevraagd, maar ik zit nu in een vreemd land en ik moet geld lenen dat ik moet terugbetalen. Zou ben ik niet en het is moeilijk om te aanvaarden" zegt Mansoor, die vroeger in het Verenigd Koninkrijk werkte terwijl hij studeerde. Als asielzoeker mag ik niet werken, maar ik krijg ook geen financiële hulp. Ze maken niets voor mij mogelijk. Maar ik moet voor mijn kinderen zorgen"

Mansoor, juli 2018

Literatuur:

http://www.springer.com/cda/content/document/cda_downloadaddocument/9783658134082-c2.pdf?SG-WID=0-0-45-1616902-p180087834

<http://fluechtlingsforschung.net/lehren-aus-der-geschichte-in-zeiten-einer-fluechtlingskrise/>

<http://geschichtedergegenwart.ch/integration-war-nie/>

<https://www.welt.de/wirtschaft/article140455786/Wer-von-der-Migration-wirklich-profitiert.html>

<http://www.imf.org/en/Publications/Staff-Discussion-Notes/Issues/2016/12/31/The-Refugee-Surge-in-Europe-Economic-Challenges-43609>

Citaten:

<https://www.refugee-action.org.uk/>

OVER HET VOLUNTEERS IN LANGUAGE LEARNING FOR REFUGEES PROJECT

www.volunteersinlanguagelearning.eu

Dit onderzoeksproject van 2017-2018 wil de betrokkenheid van vrijwilligers verbeteren in taallessen voor vluchtelingen. Het project is een samenwerkingsverband van vijf organisaties: Caritas (Oostenrijk), CVO VOLT (België), de Deense raad voor vluchtelingen (Denemarken), EFA Londen (UK) en IBIS (Duitsland). Alle organisaties hebben heel wat ervaring op het gebied van taallessen voor migranten en vluchtelingen.

Het onderzoeksproject zoekt uit hoe vrijwilligers het best kunnen ingeschakeld worden in het leerproces van vluchtelingen.

AUTEURS

Dermot Bryers (EFA)
Cait Crosse (EFA)
Jörg Carpus (IBIS e.V.)
Dorinda Dekeyser (CVOVolt)
Maren Franz (IBIS e.V.)
Tilman Fromelt (Caritas)
Ludwig Jegers (CVOVolt)
Thomas Hybel Brandstrup (DRC)
Birgitte Ingsø Michelsen (DRC)
Günay Özeyli (Caritas)
Sanela Prašević (Caritas)
Stefanie Riepe (IBIS e.V.)

GRAFISCH ONTWERP

Maria Edlbacher
Dev Dutta

ILLUSTRATIES

David Mathews

Caritas

Mede gefinancierd door het
programma Erasmus+
van de Europese Unie

De steun van de Europese Commissie voor de productie van deze publicatie houdt geen goedkeuring van de inhoud in. De inhoud geeft de standpunten van de auteurs weer en de Commissie kan niet aansprakelijk worden gesteld voor het gebruik dat eventueel wordt gemaakt van de daarin opgenomen informatie.